19 MAYIS

70 - 75

1945 - 1946

TÜRK TARİH KURUMU KÜTÜPHANESİ
SÜRELİ YAYINLAR
KAYIT NO: 5037632
ADI: 19 Mayıs
CİLT:
SAYI: 70-75
YIL: 1945 - 1946

TÜRK TARİH KURUMU

19 MAYIS

SAMSUN HALKEVİ DERGİSİ

TÜRK TARİH KURUMU
KÜTÜPHANESİ

Cilt : 7 *Mart—Mayıs 1945* Sayı : 70

İÇİNDEKİLER

19 Mayıs ve Millî Birlik		E. Hekimgil
Ülkü ve Halkevlerimiz		C. S. Ongun
O	(şiir)	G. Pekuz
Gelecekte Samsun		Ö. Orhun
Beş şerefli gün		Ş. Alışık
Yenihan'dan Samsun'a seyahat	J. G. Campell	E. Hekimgil
Yolunuz açık olsun	(şiir)	A. K. Onur
Samsun Ticaret Organları		V. İbak
Yeni Şiirimiz		M. Alpbek
Terbiye		C. Çumralı
Samsun'da Çocuk bahçesi		M. Ülken
Besin maddesi olarak etin önemi		Z. Tolgay
Köye giden yollar	(Şiir)	C. Çumralı
Diyonizos kimdir ?		N. Terim
Bahçe	(şiir)	P. Işık
Sonu korkunç bir olay		S. Coşkun
Samsun manileri		N. Özbalkan
Harp felâketi karşısında Insan		Dr. V. Sağmen
Samsun Lisesinde Antigone Trajedisi		***
25 Mayıs ve Havza		F. Pınardağ
Vasiyetname (Tutsu)		Ş. Alışık
Vezirköprü tarihçesi		F. Pınardağ
Halkevi Haberleri		

* * *

5037632
1945-1946, 70-75

19 MAYIS

Samsun
Halkevi Dergisi

Cilt : 7 — Mart — Mayıs 1945 — Sayı : 70

19 MAYIS ve MİLLÎ BİRLİK

Halkevi Başkanı
Emin Hekimgil

Yirmi altıncı yılını güven ve sevinç içinde kutladığımız 19 Mayıs çeyrek yüzyılını doldurduğu için artık tarih olayları arasına karışmış bulunuyor. Bu günü sevinç içinde karşılıyan gençlik, babalarının hatıralarını dinlerken millî birliğin ne demek olduğunu ve nasıl büyük bir kuvvet meydana getirdiğini pek iyi anlarlar. Geçen dünya harbinin sonunda başımıza gelen felâketler, ikinci dünya harbinin acı olayları açıkça gösterdi ki milletlerin kuvveti nüfus çokluğunda, zengin veya teknik ileri oluşlarında değil millî birliklerindedir. Birliği tam olan bir millette yurda bağlılık ve sevgi, ahlâk bütünlüğü vardır. En büyük güç olan bu kuvvetin geri ve zaif milletteri bile korkunç tehlikelerden kurtardığını tarih gösteriyor.

Biz millî birliğimizi İstiklâl savaşında kurduk, Cumhuriyetin ilânından bugüne kadar sağlamlaştırdık. Bundan sonra da onu sarsılmaz ve yıkılmaz bir halde, ileride yurdu ellerine alacak gençliğe eksiksiz sunuyoruz.

İmparatorluğun son devirlerinde kararsızlık içinde bulunduğumuzdan faydalı ve esaslı bir iş yapamıyorduk. Karşımıza çıkan iç ve dış engeller bizi başarısızlıklara sürüklüyordu. Asla birlik teşkil etmiyen ayrı ayrı milletlerden mürekkep halk için birbirinden ayrı vatan, birbirine zıt menfeat ve aykırı ülküler vardı. Ufuk karanlık, yarın daima meçhuldu.

26 yıl önce en kara gün acılarımızın son günü olacaktı. Asırlar boyunca yabancı işgali nedir bilmiyen Türk halkı, ana yurdunun bazı köşelerine düşman ayağının bastığını gördü. Devamlı harplerden bitkin çıkan, ordusu dağılmış ve silâhları alınmış bir millet için artık hiç bir şey kalmamış demekti. Devleti idare edenler, memleketin aydınları durumu böyle görüyorlardı. Fakat Anadolunun her türlü kahıralra alışmış halkı buna dayanamadı. Yurdunu ele vermek, birliğini parçalatmak onun için yok olmak demekti.

Önce Doğu Anadoluda, daha sonra tehlike sezilen diğer bölgelerde cemiyetler kuruluyor, dergiler basılıyor, toplantılar yapılarak halka büyük tehlike gösteriliyordu. Yer

TÜRK TARİH KURUMU KÜTÜPHANESİ

yer kurtuluş çareleri arıyan dağınık ve zatf bu kuvvetleri bir araya getirmek gerekiyordu. Bu büyük iş te Mustafa Kemal Paşaya nasip oldu. Anadoloya üçüncü ordu müfettişliğile gelen genç komutan önceden yapacaklarını tasarlamış, her şeyi hesaplamıştı

Samsun'a çıktığı zaman yanındaki küçük heyetle (Mantıka Palas) adındaki otele şimdiki Cumhuriyet Halk Partisi binasına indi. Hükümet ve Belediye ile temastan sonra Pontus işini ele aldı. Havza ve Amasyadaki çalışmaları halka güven ve birlik sağlarken, İstanbul hükümetini endişeye düşürüyordu...

Tehlikeler Türk milletini sür'atle birleştirdi. Erzurum kongresi vatanın bütünlüğünü, Sıvas yurdun korunması için teşkilâtı, millî misak ise Türkiyeyi meydane getiriyordu.

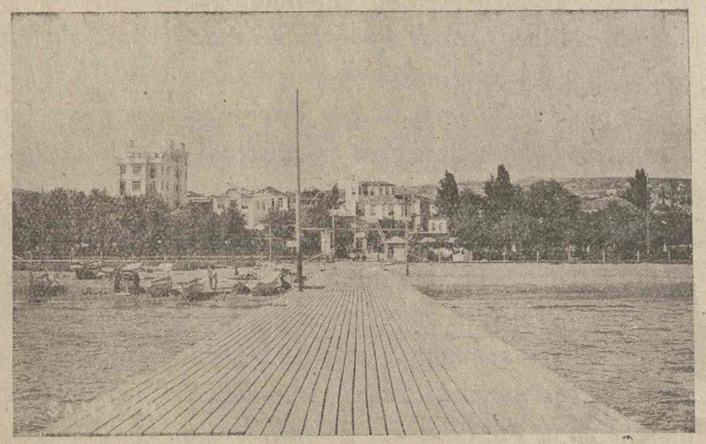
Silâhsız, dostsuz ve düşmanımız çoktu. Bu yokluklardan bir vatan bütünlüğü ve varlık çıkardık. İstiklâl savaşını her alanda kazandık.

Geçen dünya harbinin galipleri Lozanda Türkün tam istiklâlini ve bütün haklarını tanımak zorunda kaldı. Cumhuriyet idaresi kuruldu ve devrimler yapıldı.

Cumhuriyetin yarattığı barış ve rahatlık şartları devam ettikçe bayındır bir ülke kazanmamak, ve ileri bir millet olmamak için hiç bir sebep kalmamıştır.

Gençlik bayramını kutlarken 26 yıl öncesinin 19 Mayısı bize uzun fakat asla unutulmıyan bir tarih gözüküyor.

İçinde bulunduğumuz harbin siyaset alanındaki bu karışık günlerinde ise 19 Mayıs bize halin ve istikbalin millî birliği ve gençliğimiz için bir timsali olarak duruyor. En büyük gücümüzü birliğimizden alarak çalışıyor ve bununla her zaman övünüyoruz.

Atatürk Anadoluya ilk defa bu iskeleden ayak basmıştı.

ÜLKÜ VE HALKEVLERİMİZ

Cemil Sena Ongun

Genel olarak ülkü demek, insan oğlunun gerçek bir şekilde varlığını idrâk edemediği ve fakat olmasını büyük bir tutku ile arzu ettiği üstün bir hayatın hayali veya ümidi demektir. Bu âlemde eşitlik, adalet, hakikat, hürriyet, fazilet, güzellik, mükemmellik ... gibi ancak bir takım bağıntılı işaretlerini görüp kendilerini yakalıyamadığımız yücelikler, devlet ve din adamının, san'atçı veya filozofun imgeleminde yaşıyan birer kroki veya plândırlar ki, ta ilk çağlardanberi insanlık, bunları ve bunlara benziyen diğer bir takımlarını da gerçeklendirmek için gerekli olan üstün düşünceler, üstün inançlar ve üstün eylemler yaratıyor; ve fakat hiç bir gün bunlara yaklaşmak imkânını bulamıyor. San'atçinin mermerde boyada, ses veya düşüncede yarattığı güzelliği, tabiatte bir madde veya hareket olarak görmek ne kadar imkânsız ise, sanatçinin, eserlerinde yaratabildiği güzelliklerin, ulaşmayı, yaklaşmayı arzu ettiği ülküsel güzelliğin ayni olduğuna inanmış olması da o kadar imkânsızdır. İnsan zihninin, eserlerinde daima daha üstün oluşu da bu imkânsızlıktan doğmaktadır. Bunun içindir ki, insanlar; hiçbir gün ulaşamayacakları ve fakat her gün bir az daha yaklaşabilecekleri hukuk; bilim, ahlak, felsefe ve san'at... ülkülerinin peşinde koşmaktan zevk alırlar.

Bununla beraber, bu savaş büsbütün faydasız olmuş değildir. Ulkülerin bilhassa uçmak gibi bazı pratik çeşitlerini elde etmek, insana daha tinsel olanlarını da elde etmek ümidini vermiştir. Fakat, bu âlemde ülküden daha çok bereketli ve doğurucu hiç bir kuvvet yoktur. Bir ülkü gerçeklenmeye başlar başlamaz daha ilerisini, daha yeni ve üstününü doğurur. İnsanların bitmez tükenmez çalışmalarını, terakki ve evrimi yaratan da budur. Vaktiyle **Spenser**, hatta bu çeşit didinmelerin bir evrim kanunundan doğduğunu söylemiş ve **Condorset** insan zihninin yüz yıllar boyunca terakki edişini, insel ülkülerle paralel olan bir determenisme ile açıklamıştı.

Anlaşılıyor ki, ülküsüz insan ve cemiyet devam ve terakki yolunda bir adım bile atamaz. Olması lâzım geleni araştırmak, bizi, olanı mükemmelleştirmek ve çeşitlendirmek gibi bir başarıya ulaştırır. Bundan da medeniyetler ve her gün bir az daha artan insan saadeti doğar.

Aristote'danberi, ülkünün adeta, tabiatin bünyesinde bilinçsiz bir hareket kuvveti olarak saklı bulunduğu fikrini veren iddialar ortaya çıkmıştır. Bütün dinamisme kuramları bu teze dayanırlar. Şekilsiz maddenin bir şekil almaya doğru temayülü, mistiklerde adına **insan** dediğimiz en mükemmel ve Tanrı suretine malik olan yaratıkta sona ermiştir. Evrensel ruh, sanat eserinde maddeleşmiş ve âlemi idare eden bir evrenin, önsel uyum — Har-

monie préetablic sarsılmaz düzenini vücuda getirmiştir. madde, şekillerin en yücesi olan yuvarlaklığa ve hareketler bu yuvarlaklığa uygun olan bir çenbere doğru kıvrılmaktadır. Başlangıç ve sonunu belli etmek imkânsız olan bu kozmik şekil ve hareketler içinde insan ayni karakterlere malik olan fikir ve eserleriyle ebediyete nail olmaktadır. Bütün büyük teorem ve tezlerin dayandığı anafikirler hep böyle varsayımsal kanunlara dayanılmakta, hep olması lâzım gelen ve fakat zavallı insanın bir türlü kavuşmasına imkân bulunmıyan ümidler, hayaller, kurguntular ve tasarılarla sanrılara dayanmaktadır.

Ne için ülkülerin peşinden koşuyoruz? İnsanı daha mesut etmek ve eserlerimiz içinde kendimize bir ebediyet sağlıyarak bu saadete ortak olmak için... Ne yazık ki, saadet te, ebediyet gibi bir ülküdür. İnsanı, realite korkutuyor; realitenin çirkinliği, bozukluğu... halinden hiç bir zaman memnun olamamış olan insanı, olması lâzımgeleni araştırmaya zorlamıyor; ve düşüncenin yaratıldığı gündenberi devam eden bu yolculuk, çeşitli tehlikeler, savaş ve sınavları atladıktan sonra, hükümdarın sorgucunu gözden kaçırmamak emrini alan yeniçeriler gibi, ufukta ve en önde parlıyan ve fakat biz yürüdükçe, bizden daha ilerde ve uzakta giden bir ışığın çekimine bağlanarak ileriye, daha ileriye koşmak hevesinden kurtaramıyor, ne yazık ki, bu yolculuk sona ermiyecek ve ne saadet ki, bu yolculuk ebediyete kadar devam edecektir!

***

Bireysel ruhumuzda saklı olan tutkulardan başlıyarak, bütün millet ve insanların arkasından koştuğu erekler arasında öyleleri vardır ki, nihayet bir gün ruha bıkkınlık verir; yeis ve ümitsizlik aşılar ve bunların asîl olanlarından bile şüphelenmemize sebep olur. Bunu önlemek için fert ve milletleri aldatmaya değil, onlara gerçek olanı göstermeye çalışmak daha akıllıca bir harekettir. Bu itibarle bir cemiyeti islâh etmek, yükseltmek için, o cemiyete bütün bir insanlığın ulaşamadığı ülküleri değil, belki daha üstün cemiyetlerin ulaşabildiği ve bu sebepten de onlar için ülkü olmaktan çıkmış, fakat az çok geri olan cemiyetler için henüz ülkü vasfını taşıması icabeden erekleri göstermek lâzımdır. Sonra, o cemiyetler bu ereklere hangi yollardan ulaşmışlarsa, bu geri cemiyetlerin de o yolları ciddiyet ve samimiyetle taklit ve takip etmelerini sağlıyabilmelidir. Bu her ferdin olduğu kadar da, her cemiyetin **haddini bilmek tavazuuna** ve eski tabirle **akıl selime** malik olması, olabilmesi demektir.

Asrımız bir palavra ve aldatma asri değil, bir iş ve hareket, kuvvet ve teşebbüs asrı olduğu için, bir millete sunulacak ülkülerin de aldatıcı öğünmelere ve tiksindirici dalkavukluklara son vermek, evvelâ o millete ne olduğunu ve ne olmadığını öğretmek ve sonra ne olması lâzım geldiğini tayin etmek... her halde daha kurtarıcı bir tetbirdir. Ve bundan daha pozitif bir ülkü de olamaz. Hayatı ve hakikati bu açıdan incelediğimiz zaman, cemiyetler ve aydınların zaman zaman düştüğü çelişik ve karşıt düşünce ve yanılmaları keşfetmek zor olmaz. Meselâ en basit bir eğitim ve muaşeret kaidesini bilmiyen, yurttaşın hak ve hürriyetine saygı duymaktan âciz olan, içinde hırsızlık, kıskançlık, rüşvet, iftira ve sefaletten başka bir şey akmıyan bir cemiyetin fertlerini bu dünyanın en üstün insanlarına mahsus olan vasıflarla mücehhezmiş gibi görmek, esasen ödevimiz

olan işleri, lûtfen başarmış ve yapmışız gibi, mütamediyen milletin başına kakıp, bunun bedelini veya karşılığını görünür veya görünmez kaynakları sömürmek suretiyle ödetmek, minnet ve şükranı pek iyi bilen ve nankör olmıyan cemiyetleri ve milletleri baştanbaşa iğfal etmek demektir. Büyük milletlerin bile zaman zaman aldanış ve düşüşlerinde, kendilerini dev aynasında gören bu bayağılık ve bu ruh körlüğü saklıdır.

Anlaşılıyor ki, ülkülerin en büyüğü **realiteden korkmamak** ve bu dünyada bir millet olarak ebedileşebilmek için, bu saadete nail olan cemiyetlerin en hayatsal ahlaksal karakterlerine akıl erdirip benimseyebilmektir. Kanunlarımızda eğitim ve öğretim işlerimizde cemiyetimizin bütün kurum ve örgütlerinde yeni baştan ve pozitif anlayışa uygun bir devrim yapmak, Cumhuriyetimizin yarınki emniyet ve büyüklüğünü sağlıyacak olan tek ülküdür sanıyoruz.

Koçu Bey risalesi ibretle okunduğu vakit, Osmanlı imparatorluğunu yıkan dertlerin iç yüzünü anlamakta güçlük çekmeyiz. O düşünceler, yalnız bizim tarihiniz için değil hemen her cemiyet için doğrudur. Kendi mevkilerini kuvvetlendirmek için değersiz insanlara iş ve selâhiyet verenler, evvelâ kendi medeniyet ve kudretlerinden emin olmıyanlardır. Bunlar, kendilerine rakip olur korkusiyle adam yetiştirmekten çekinirler. Bu suretle kabiliyetli ve temiz insanların sindiği ve meyüs olarak hizmet sahnesini, kişisel menfeatlerinden başka bir şeye hizmet edemiyen kimselere terkettikleri görülür. Nüfuzlarını el etek öperek elde etmiş olanlar ise, geçmişteki sefaletlerinin acısını gidermek için, elleri altında bulunan ve kendilerinin olmıyan nimet ve servetleri yağma etmekte özel bir kabiliyet gösterirler. Bunlar çok defa birbirini pek iyi anlıyan ve ayni kaynakları soymak maksadiyle aralarında gizli bir anlaşma varmış gibi ortaklaşa çalışan insanlar oldukları için birbirini soravlamak cesaret ve kuvvetini gösteremezler. Faziletin çekingenliğinden istifade ederek ve büyük işler başarıyormuş gibi görünerek gerçeklenmesi imkânsız vaitlerle kitleleri aldatan ve yapamıyacakları şeyleri vadetmekte ayrı bir san'at ve maharete malik olan bu çeşit insanlar, asırlarca milletleri iğfal etmiş ve terakkinin gecikmesine hattâ her hangi millî tarihin devamına engel olmuşlardır.

Roma tarihinde nüfuzunun büyüklüğünü isbat için bir atı konsül yapıp halkı, ona saygı göstermeye mecbur eden müstebitler görüldüğü gibi, Osmanlı tarihinde de baltacılarını, helvacılarını, uşaklarını sadrâzam ve kumandan yapan padişahlar görülmüştür. Kendilerinden sonra, kendilerinden daha büyük başarılar yapabilecek kuvvetli vatan çocuklarının zuhur etmemesi için, âdeta metodla kabiliyetleri körleten bilgisiz, kıskanç ve haris insanlar, millet için ve insanlık için belli başlı hiç bir kutsal ülküye malik olmıyanlardır. Bu çeşit insanların çoğaldığı cemiyetler uzun ve mustakil bir

•• Sıtmanın en keskin ilâcı ağızdan alınan (Atebrin) dir; baygin ve ağızdan ilâç alamıyacak derecede bitgin hastalara da şırınga ile kullanılacak ilâç varsa da böyle bir zorlama olmadıkça sıtma ilâcı mutlaka ağızdan alınmalı ve (Atebrin) tercih edilmelidir.

ömre malik olamazlar.

Aziz Cumhuriyetimiz kurulduğu gündenberi, herbiri başlı başına bir kuvvet ve bir hayat kaynağı olan çeşitli ülküleri, partimizin altı okunda ve bunların dayandığı pozitif anlayış ve anlamda hülâsa etmiştir. Bu fikrin değeri ülküsel olarak yaratılmış olmasında değil, harekete geçip kendisini gerçeklendirme hamlesini yaratabilmesindedir. Demokrasi kavramının ihtiva ettiği bütün haklara dayanarak yurttaşların zekâ ve bulunçlarında bu hamle ve hareketi canlandırmakta, halkevlerinden daha üstün ve başarılı bir kuram yaratmıya imkân yoktur. Zira Türk gençliği bütün kabiliyet ve kudretini ancak bu kurumlarda geliştirmek hürriyet ve imkânına maliktir. Ve ancak kendilerinin olan bu evlerde geçmişin her çeşit zekâ ve teşebbüsü felce uğratan geri düşünce ve inançlarından kurtulabilirler.

Halkevleri, yurdumuz için başarılması gerekli olan müşterek ülkülerin yalnız bir telkin alanı değil, ayni zamanda yeni ülküleri yaratma alanıdır. adına hürriyet, adalet ve eşitlik denilen demokrasinin kutsal üçgeni, ne bir şekil ve ne de bir maddedir. Şekil ve madde halinde kaldıkça da hiç bir değeri yoktur. Yalnız halkevlerindedir ki, ahlakın, devletin ve insanlığın en yüksek ve üstün faziletlerini gençleri bilinç ve bulunçlarında sarsılmaz bir iman ve dinamik bir kanun haline getirebiliriz. Bu işte aydınlarımızın merasim, teşrifat ve hiyerarşi ile ilgisi olmıyan bu aziz yuvalara, ciddî ve karşılık beklemiyen bir sevgi ile kendilerini bağlamaları, yurt ve milletseverliklerininin en asîl, en parlak ve açık bir delili sayılır. Bir aydının tinsel büyüklüğünü artıran şey, yalnız adı üzerindeki rivayetler değil, hareket ve hayatla dolu olan faaliyet ve eserleridir; inandıklarını ve bildiklerini öğretmek hususunda taşıdığı cömert olmıyan gönüllü cesaret ve fedakârlığıdır. Bu iş için ise, halkevlerinden daha temiz ve geniş bir saha yoktur sanıyoruz.

"O,,

Sesinde ruhunun ince ahengi,
Gözlerinde kalbin derin duyuşu;
Yüzünde asalet, bilginin rengi,
San'atı hayata sessiz uyuşu.

Fikir aleminde sonsuza varan,
Düşüncelerine "o,, , hazla dalmış;
İlmin benliğini ateşle saran,
Üstün ilhamını gençlikten almış.

Hayatın sırları kalplere akar,
Kaleminde "o,, nun müsbet görüşle;
Ruhlarda sönmeyen ışıklar yanar,
İnsan insan olur "o,, na dönüşle.

İyi, doğru, güzel tek ibadeti,
Büyüklüğü temsil eden "o,, insan,
Varlığının gelmez bir nihayeti,
Bir tanrı olmamış neden "O,, insan?

Güner Pekuz

•• Devlet sağlık müesseseleri ve daireleri, hükümet ve hastahane tabipleri sıtmayla savaş teşkilâtına bağlı memurlar bütün sıtmalılara bedava (Atebrin) verirler ve nasıl kullanılacağını da tarif ederler.

Gelecekte Samsun

Ömer Orhun

Samsunda oturanlar, şehrin, Cumhuriyet devrinde yıldan yıla nasıl bir tekâmüle doğru gittiğini görebilirler. Kudretimize ve çalışmamıza göre daima güzel ve iyi bir şehir yaratmağa gayret ediyoruz. Yalnız ticaret ile değil, bugünkü şehir anlayışımızla Samsun güzel bir il merkezidir.

Kapalı ve kış fırtınalarıyle şöhretli Karadenizin bu limanı, İstanbul ve Çanakkale Boğazlarıyle, deniz aşırı ticaret merkezleriyle ilgilenmektedir. Zenginliğini tarım ürünlerinden olduğu gibi bu durumuna da borçludur Tütünü isminin uzak memleketlere, Amerikaya kadar yayılmasını temin etmiştir. Fabrika eşyası çekmesi, Orta Anadoluda ve diğer dünya endüstri şehirlerinde adınının söylenmesine yardım etmiştir.

İş olan bir yerde kalabalık ve kalabalık olan bir yerde para, bayındırlık, güzellik ve şöhret olur. Samsunun on binden kırk bine kadar ahalisinin çoğalması gelecek için ümit vericidir. Şu halde gelecek için 100 bin nüfuslu büyük ve hareketli bir Samsunu her zaman aklımıza getirebiliriz. İçinde oturanların bildiği ve gördüğü bu şehir gelecekte nasıl bir şehir olacaktır elbette düşünülebilir. Rıhtımda sıra sıra vapurlar, kıyıda işliyen vinçler, havasında yolcu taşıyan uçaklar, kıt'alarla bağı temin eden telefon ve nihayet içinde her türlü ihtiyaca cevap veren teşkilât ve tesisatı ile harekette bulunan bir halkın oturduğu mükemmel bir şehir.

Şimdi bir ticaret yeri olduğu kadar bir tarım şehri olan Samsunun harb yılları bir tarafa bırakılacak olursa bir yıllık alış verişinin 30 milyon lira kadar olduğu göze çarpar. Rıhtım ve teşkilâtı yapılacak olursa bunun 90—100 milyona yükseleceği şüphesizdir.

Yalnız gelir için değil, bugünkü düşüncelerimize ve zevkimize uygun bir şehir yaratmak, için çalışıyoruz. Bu arzularımızın şimdiden belirmeğe başladığını gösteren şehir pilânını burada söylemek isterim.

Samsun, az çok yeni görüşler ve yeni zevklerle kurulmuş birşehirdir. Yeni pilânın uygulanması için ucuz ve az bir emek lâzım olacaktır. Bu pilâna göre tiren vinçinden fenere kadar kıyı boyunca rıhtım yapılacak, Gazi iskelesi Cumhuriyet alanının önü ve yeni açılacak belediye meydanı denizde bir promontuvar ile nihayetlenecektir. Kalyon burnu (fener önünde) kıyıdan 210 metre ileriye kadar devam eden eski mendirek artıkları —Şarl Teksiyenin dediğine göre Romalılardan kalmadır—

•• (Atabrin) in hiç bir zararı yoktur; sıtmaya tutulmuş olan herkes bu ilâçtan korkusuzca kullanabilir. Elverirki lüzumu kadar ve usulünde kullanılmış olsun.

yeniden yapılacak ve hemen bunun altında vapurların girip çıkmasına mahsus iskele teşkilâtı düzenlenecektir.

Bu suretle denizden doldurulacak yerlerde ticaret kurumları, depolar, anterepolar bir araya gelmiş olacaktır. Tütün işleme yerleri ve depoları ve amele evleri fenerde kurulacak ticaret merkezinde olacaktır. Fener, amele parkı ve pılâjı haline getirilecektir.

Bugünkü yolcu istasyonu ayni yerde kalmaktadır. İstasyondan gümrük iskelesine kadar uzanan marşandiz yolu kaldırılacak bunun yeri şehrin bir kordonu olacaktır. Bu kordondan geçecek beton yolun Cumhuriyet meydanı karşısına kadar bir kısmı güzel bir şekilde şimdiden yapılmış bulunmaktadır. Marşandiz yolu kışla arkasından kürtün ırmağı vadisinden fenere kavuşturulacak bu suretle vapurla tiren birbirine bağ temin etmiş olacaktır. Çarşamba ve Bafra şoseleri belediye önünden ve Halkevinin önünden geçen cadde vasıtasiyle birbirine birleştirilecek ve Sıvas şosesi de bunlara Yeni karakolun önünden bağlanacaktır.

Bu pilândaki yerlerin yeni inşaata göre dolması süratla olacaktır. Yeni kısımlar birbirine beton ve asfalt yollarla ve bulvarlarla bağlanacaktır. Şüphesiz ki Samsunun en modern müesseseleri kültür kurumları ve okullarile Devlete ait diğer binalar olacaktır. Lise yakınında ve pilândaki yerlerinde erkek san'at enstitüsü, Ticaret Lisesi ve Kız san'at enstitüleri bir arada kültür ve teknik merkezini teşkil edeceklerdir. İçinde bulunduğumuz yıl içinde Erkek san'at enstitüsüne başlanmış olacaktır. Bütün yapı ve tesisat işleri günden güne genişliyecektir. Yolcu ve posta uçak alanı yeri de hazırlanmaktadır. Spor alanı ve at koşusu mahalli de pilânda tamamdır. Diğer taraftan telefon ile Avrupa, İstanbul, Ankara, İzmir ile bağlanacak bu suretle çok yakın bir zamanda Karadenizin hayat kaynaklarından olan durumunu bir kat daha ileriye götürecektir.

Samsuundan bir görünüş

1924 Samsun'a İkinci Gelişleri

BEŞ ŞEREFLİ GÜN

Ş. Alışık

Birinci gün : 20 Eylûl 1340/1924

Evvelki gün Samsunlular, hatırası kalplerinde ebediyen yazılmış kalacak büyük tarihi bir gün yaşadılar.

Beş yıl evvel üzerinde zulüm ve esaret bulutları dalgalanırken sessizce bağrında sıktığı aziz misafirini o günlerin acı angılarını tekrar karşılıyan memleket, sevinç ve hasret duygularile sarsıldı.

Nazarlar, ufukta Hamidiyenin yükselen dumanına yöneltilirken bütün çehrelerde bir hasret ışığı uçuşuyor ve bütün kalplerden gizli ve tatlı heyecanlar taşıyordu.

Saat bir buçukta limana giren sevimli krövazörümüzle Peyki Şevket torpitosu, sokak ve caddelerde birer mahşer yaratan halk kütlelerini sahile doğru sabırsızca sürükledi.

Tertip heyetinin tanzim ettiği program bile halkın sevinç göstermek için çok fazla duyduğu ihtiyacı tatmin edemiyor ve kalplerden kopan şiddetli dilek ve saadet tufanlarile ihlal ediliyordu.

Gazi Paşanın beş yıl evvel emeller ve ümitler getirdiği bu gamlı diyarın diyarın ilk eşiği olan Tophane iskelesinde (şimdiki Gazi İskelesi) hazırlanmış müzeyyen takın üzerinde meşe, defne yapraklarile okunan:

Samsunlular; kurtuluş yolunda parlayan
Deha yıldızını minnet ve şükran çelenklerile
haleler

İbaresi bütün memleket halkının kalplerini ayrı ayrı temsil eder gibi titriyordu.

Hamidiye ve Peyki Şevket, denizlerin durgun yüzünde süzülürken vali ve fırka kumandanı beyler, büyük Gaziyi gemide istikbal için iskeleden hareket ettiler.

Hükümet erkânı millet vekilleri askeriye ve mülkiye emekli gurupları, fen ve ilim heyetleri, tüccarlar, eşraf ı belde, matbuat erkânı, baro heyeti, idman ocakları âzaları, ecnebi müesseler mümessilleri, esnaf cemiyetleri, iskele takından itibaren muntazam birer saf teşkil etmişlerdi.

Gemiden atılan selâm topları, kalplerdeki heyecanı şiddetli dileği daha ziyade artırdı. Gazimizin râkip olduğu motör iskeleye yaklaşırken, bütün civarı derin bir sükût kapladı ve nihayet zafer incisiyle kurtarıcı heykeli iskele üzerinde kendini gösterdi.

İlk kurbanlar ilk ayak basılan noktada kesildi. Halk gözlerine inanamıyor ve güya pek tatlı bir efsanenin titretici dakikalarını yaşıyordu.

Paşa hazretleri taka yaklaşırken kadın erkek çocuk, genç, ihtiyardan mürekkep kütlelerin sahile doğru akınları başlamış ve taşkın kalpleri, titremeleri her gözden bir damla sevinç akıtmıştır.

Büyük Gazinin eski tarihin tunç heykelli kahramanlarına imrenme do-

ğuran çehresinde deha nurile alçak gönüllülük ışığı yanyana parlıyordu. Tak önünde karşılıyanların her birinin ayrı ayrı ellerini sıktılar ve eşi Lâtife hanım ile halkımızı selâmlıya selâmlıya yürüdüler ve çok sevdikleri ordununu kahraman eratına yaklaştılar.

Paşa, her askerin çehresini tetkik ederken hissettiği ilhamı gözlerinde yaşatıyordu. İstiklâl Ticaret mektebinin önü geçildikten sonra halkın kalabalığı dolayısiyle arabalara binildi.

Belediyeye doğru ağır ağır yürüyen arabanın tekerleri arasında sürünen ve o tekerleri öpmek suretiyle hissi isteklerini yatıştıran Samsunlular artık programın çizdiği hatları devam ettiremiyecek coşkun bir vaziyete girdiler.

Saathane meydanından yavaş yavaş yürüyerek geçildi. Küçük sokaktan sonra nazarlada beliren Belediye meydanı mektepler, yetimler ve askerlerle daha başka bir manzara gösteriyordu. Etraf tamamen tezyin edilmiş ve büyük bir takın üzerinde :

Ey zafer nuru, Büyük Gazi bugün bastığın her yer
Beş yıl evvel bize bahşettiğin ilham ile titrer

beyti yazılmıştı.

Belediye heyeti ile muallimin heyeti arabadan inen Gaziyi selâmlarken kız mektebinden iki hanımın heyecan doğuran alışmış olduğumuz, canayakın hitabelerinden sonra Gazi Paşaya ve refikaları hanımdefendiye birer buket taktim ettiler. Büyük dahi bilhassa küçük hanımların hitabelerini dinlerken Dumlupınarda hitap ettiği gençliğin yarınki analarını derin hislerle hayal ediyordu.

Belediye binası dahilinde mermer merdivenler üzerinde kordun teşkil eden inas mektebi talebeleri kurtarıcımızı ayrı ayrı ve çok samimi neş'elerle selâmladılar. Paşa hazretleri riyaset odasında bir iki dakika istirahat buyurduktan sonra vali Fahri bayefendi tarafından kendilerine takdim edilen grupları birer birer karşıladılar. Ve müteakiben halkın dışarıdaki gösterilerini temaşa için belediye balkonuna çıktılar sevinç duygulariyle tekrar yaşaran gözler Büyük Gaziyi doya doya seyrettiler. Ve saat üç buçukta alkış tufanları içinde arabaya binen Paşa Hazretleri ve refikaları ikametlerine tahsis buyrulan Şahin zade Remzi beyin konağına geldiler.

Akşama doğru şehrin semasını yıldızlar örterken sokak ve caddeler müteaddit fener alayları ve mes'ut kafilelerle dolmuştu. Paşa Hazretleri refikaları hanımla belediye dairesine teşrif buyurdular. Belediye binasında şereflerine verilen ziyafet esnasında söyledikleri nutukta :

„Bugün idarei memleket mes'uliyetini taşıyan heyetin ülkü ve maksat itibarile bütün milletin adı olan ünvanının Halk Fırkası olan Cumhuriyet Fırkası olduğunu ve memleketi selâmet ve saadet sahasına götürecek yolun bir ve belli bulunduğunu beyan buyurduktan sonra bu kıymetli memleket, bu temiz şuurlu fedakâr halk zaman zaman lâyık olduğu derecede temsil

•• Sıtmadan kurtulmak için (Atebrin) alındığı vakıt bazı kere deriye sarı bir renk verir; bunun hiç bir zararı ve mahzuru yoktur. Bir kaç gün içinde kendiliğinden geçer.

edilmemiş bulunmakla beraber ben Samsun'u ve Samsunluları daima ilk gördüğüm ve bu gün tekrar gördüğüm gibi zihnen tasarlamakta as'lâ tereddüt etmedim.„ demişlerdir.

İkinci gün : 21 Eylûl/1924

Memleketin berrak semasında yükselen güneş zafer nurunu selamlarken büyük Gazi ilk bastıkları bu belde de Cümhuriyetin ilk ilerleyiş örneği ve terakkisi olan Samsun — Çarşamba hattının inşasına başlanma merasimin de bulundular. Merasim meydanında zarif bir tak ile bir çok gölgelikler ihzar edilmiş, etraf kırmızı bayraklar ve defne dallarile süslenmişti. Hattın sahibi imtiyazı olan Nemli Zade Galip beyin zirdeki nutkile merasime başlandı:

«Reisi Cumhur Hazretleri !

Tarihimizde yeni bir devir açan büyük gazanızın şimdi yeni bir meyvasını görmekle sevinçli bulunuyoruz. Dehanızla ölmezliğini inandıran vatanımızın bir cüz'ünde mühim bir teşebbüsün temel koymasına muvaffakıyetle bahtiyarlığımıza kani oluyoruz. »

«Bahusus bu övünç ve sevinçlik bu bahtiyarlık huzuru devletinizle ayrı bir imtiyaz kazanıyor. Daha doğrusu sayü gayretimiz iktisadi fikirlerimiz, artırımlı yardımınızla taç giymiş bulunuyor. Teşebbüsümüz şimdilik küçük bir başlangıç fakat esasında mevcut mane vî kıymetle ona geniş bir ufku inkişaf bahşediyor. Şimdi lütfen temelini atacağınız Samsun — Çarşamba demiryolu yalnız bir teşebbüsü nafi değil memleketimizde ebedî türk hakimiyetinin belirtisi, türk iktisadıyatının temamen millî bir eseri, türk fen erbabının yabancı bilgin yardımına lüzum göstermiyecek bir bilginin örneğidir. Eğer siz; vatan kurtarıcısı olmasaydınız biz Nemli zade mahdumları da bu yolun yapılmasına girişmiş olamazdık; eğer tesis buyurduğunuz Cumhuriyet Hükümetimizin yardımları olmasaydı gayretimiz, emellerimiz böyle yakın bir zamanda tahakkuk etmez bu günkü merasime muvaffakiyet hasıl olmazdı. Nihayet Reisicumhur Hazretleri: Halkta, halkın efkârında bir emniyet ve rabıta husule gelmeseydi vilâyetin her tarafından memleketimizin hemen her noktasından teşebbüsümüzde teşvike nail ve iştirak olamazdık.

Riyaseti Cumhuru millete intihabınızdan sonra ilk defa olarak imtiyaz namesini imza buyurduğunuz bu yolun talihin pek şerefli ve kıymetli bir mazhariyetle ilk kısmının temel atmasında yine siz, Ey Gazi'i mükerrem ! Zatı fehametsimatınıza nasip ve müyesser olmuştur. Biz bununla ilelebet iftihar edeceğimizi arzeder ve temel atmak için yüce buyruğunuzu dileriz.

Buna reisicumhur hazretleri aşağıdaki nutukla cevap vermişlerdir:

Efendiler !

Vatandaşlarımızın millî sermaye ile memlekette demiryolu inşa etmek teşebbüsünü almaları izaha muhtaç olmıyan bir çok noktai nazarlardan fevkalâde mühimdir. Böyle millî tesebbüslerin Hükümeti Cumhuriyemiz ve Riyaset tarafından ne kadar büyük memnuniyet ve inançla karşılanmakta olduğu suhuletle tahmin edilebilir. Demiryolu yapmakta ilk millî teşebbüsün tatbikatına başlandığını bizzat görmek fırsatı benim için cidden mes'ut bir tesadüftür. Memleketimiz asırlardanberi yolsuz bırakıldığı yola, demiryoluna olan ihtiyacın şiddeti düşünülürse bu hususta teşebbüs alanları ne kadar takdir etmek ve onlara ne derece yardım etmek lâzım geleceği pek güzel anlaşılır.

(Sonu var)

YENİHAN'DAN SAMSUN'A SEYAHAT [*]

III

Jain Gordon Campell — *Emin Hekimgil*

Amasyadan sonra gelen Suluova ilk çağlarda bilinmiyen, adını bulunduğu büyük ovadan alan bir şehirdir.

Klâsik devirlerde phazimontides denilen Strabonun dikkatla tasvir ettiği ve üzerinde vaktiyle binbir köy bulunan bu yer kurumuş bir göldür.

Pompe, Pontus ile Paflaganoya arasındaki sınırı buradan geçerdi. Milâttan önce 88 de Romadan ayrılması üzerine Mitirdat burada 150000 kişilik bir ordu topladı. Ve yine milâttan sonra 833 te İmparator Teofilos; Tokatta (Dazinon) Saracens'e yenilgeye uğradıktan sonra buraya geldi. Rivayete göre 11 inci yüz yılda genç St. Dorothea burada bir manastır kurmuştur.

Merzifon — Merzifon ovasında Hitit yerleşmesine dair eserler bulunmuş sa da ne ele büyük bir eserin yıkıları geçmiş ve ne de buluntular tarih bakımından şehirle ilgili çıkmıştır. Bir zamanlar klâsiklerin (Phazemon'u) olarak tanıldısa da, sonradan bu yer Vezirköprü kabul edildi. Evliyaçelebi Beyazıdın şehri kurduğunu söylerse de Bizansa kadar çıktığına şüphe edilemez.

Danişmendilerin eline geçen Merzifon Osmanlılara, Yıldırım Beyazıt ve Pir Ahmedi Sıvastan attığı sıralarda geçti, 17 inci yüz yılda şehirde birçok derviş tekkeleri vardı. Söylendiğine göre o sıralarda şehirde yetmiş cami bulunuyordu. Merzifon bir çok kıymetli bilgin ve müellifleri yetiştirmekle Osmanlı kültüründe rol oynayan önemli şehirlerdendir. 1852 de Türk nufusunun hepsi şerif, olduğu ve peygamber neslinden geldiği söyleniyordu. 19 uncu yüzyıl içinde Amerikalılar (Anadolu Kolleji) ni kurdularsa da son Amerikan kültür kurulu bir kaç yıl önce kapandı.

Şehirle ilgili olan dikkata değer bir çok efsane vardır. Pirdede yahut Pir Baba meşhurdur. Bu şii şeyhi şehir yakınlarında gömülüdür. Hikâye şöyledir: Murat II kadınları iyileştirmek için hamamlardan birisinde bulunması ile hakkında yapılan ittiham dolayısıyle onu öldürmek istedi. Pir Dede sultanın gözleri önünde taş duvarın arasından geçti. Sonra iki mermer parçasını eline alarak hamur gibi ezdi, parçalarından birini Murat'a vererek kılıcını Timur'un bile alamadığı İzmir için kullanmasını söyledi. 2 nci parçayı Murat'ın oğlu Mehmede vererek İstanbulu fethetmesini işaret etti. Hamam içindeki bu iki parça mermer 17 inci asra gelinciye kadar gösteriliyordu. Pir Dede Horasandan gelmiş ve söylendiğine göre Hacı Bektaş'ın müridi olmuştur. Ayni hamam çok gariptir ki hıristiyan azizlerinden Barbara ile de münasebet tardır. Tahminen 235 yıllarında İzmitte kendisine zulüm yapılarak öldürülen mahalli gelenek onun babası tarafından hapsedildiğinin ve kemiklerinin uzun zaman burada teşhir edildiğini anlatır. Müslümanların fethinden sonra bile rumlar azizin isim günü hürmetine 4 aralıkta hamamda kandiller yakarlardı.

[*] «Britsh Chamber of Commecr of Turkey» den.

Havza — Burası klâsik Tharmae Phazemonitarum. Havzanın önemi Strabo devrindenberi meşhur kaplıcaları sebebi iledir. 4 üncü yüz yılda Roma valisi Cavinus tarafından hamamların tamir edildiğinden bahsedilir. Güzel modern şehirde çok eskiden kalmış önemli birşey yoktur. Fakat hamamlar buranın eskiliğini göstermeğe ve ziyarete değer bir hale getirmektedir. Şehir civarında pek çok sayıda Romalılardan kalma ve şimdi Samsun müzesinde bulunan yol mil—taşları ve kitabeler vardır.

Lâdik — Bu ad eski bir ad olan (Laodicea Pontica) nın bozulmuş bir şeklidir. Küçük Asyada bir çok şehirlerden ayırmak için böyle denmiştir. Rivayet edildiğine göre Suriye prensesi ve Antiyoküs'un kızı Mitridat IV,(VI) nın annesi Laodices tarafından kuruldu. Kendi elinin de bulunduğu sanılan kocasının katli üzerine Pontus'un hakimi oldu; ve yine ihtimalki devrin âdetlerine göre kendisine yeni bir merkez yaptı. Burada para basıldığını gösteren pek çok sikke vardır. Şehir pompe tarafından Phazemonitide bağlandı. Fakat bundan sonraki Roma ve Bizans tarihi bilinmez.

Evliya Celebi tarafından anlatılan hikâyeye göre kalesi Amasya Prensi Havik tarafından inşa edilmiş ve Melik Gazi tarafından Niksar ile birlikte ayni senede fethedildi. Selçukiler devrindeki önemi İbni Bibinin tarihinde sık sık adı geçmesinden anlaşılır. Şehir sonradan Yıldırım Bayazit tarafından alındı. Timur tarafından muhasara edildi. Timur âdeti olmadığı halde şehir halkına dokunmadı. Bayazit II Amasya valisi iken senenin altı ayını burada geçirirdi. Ahmet I in annesi Bülbül Hatunun vakfı olduğundan vergi ve hediyelerden muaftı. Buranın vergilerine ait toprak üstünde görülen birkaç sütun ve mermer parçasından başka bir şey yoktur.

Kavak — Bu şehrin tarihi, şehrin arkasındaki tepe üstünde orta çağdan kalma bir kalenin harabeleri bulunmasına rağmen meçhuldur. Kalenin eskiliğini gösteren bir çok Bizans kitabeleri ev inşaatında kullanılmıştır. Kostantin II nin bir yol mil—taşı ve 245 tarihli bir Roma kitabesi de burada bulunmuştur.

Yolunuz Açık olsun

Sayın Bay Atıf Olgaç'a

Senelerce yılmadan, yorulmadan Samsunda,
Ömrünüzü memleket, davasına verdiniz...
Köylünün kalkınması, yükselmesi yolunda,
Göksünüzü yıllarca, her çileye gerdiniz.

Millet yoludur diye, koştunuz bu hedefe.
Bu ülküyü güderek, vardınız bu şerefe...
Millî bir iman gibi, taparak Millî şefe;
Millet yolunda bugün, gayenize erdiniz...

Bu uğurda çoğaldı, saçınızdaki aklar.
Fakat : gayretinizle, kuruldu çok ocaklar..
Sizi bu Samsun halkı, saygı ile kucaklar.
Çünkü : Samsuna uzun, yıllar emek verdiniz.

Başınıza ördük biz, sevgi saygıdan bir taç
Yolunuz açık olsun, sayın bay Atıf Olgaç...

A. Kemal Onur

Samsun Ticaret Organları

Veciki İBak

Samsun, zengin geniş ova ve vadilerden teşekkül etmiş, kara ve deniz yolile hinterlantını daha çok genişletecek bir mevkidedir.

Tabiatın Samsuna ve yamaç alanlarına bağışladığı bu zirai kudret, harp sonrası ekonomisinde, devlet tarafından ve şahsî teşebbüslerle plânlı ve görgülü bir iş bölümü sayesinde bu mıntakayı Avrupaya açılan kuvvetli bir ihraç iskelesi haline koyacaktır.

İkinci dünya harbinin yakıcı ve mahveden satırı, avrupanın tarım faaliyetini altı yıl evvel baltalamağa, yıkmağa başlamıştı.

Bu vaziyet—harp bitse dahi— harbin krizleri arasında uzun bir müddet daha devam edecektir. Bu olay Avrupayı karşımıza daima zirai bir tüketici olarak çıkaracaktır. Ona biz ve bizim gibi tarım memleketleri yardım edecektir.

Arsıulusal bir ekonomik nizamın (Autrarchie) sistemini zayıflatıp acunu arsıulusal bir pazar haline koyması, Anadolumuzu ve bunu temsil eden mühim üretim mıntakalarını kurulun en faal unsurları olarak tanıtacaktır.

Tarım ve Ulaştırma Bakanlığının şuurlu ve plânlı bir iş bölümünden Samsuna da bir hisse ayırması bu bölgeyi daha verimli ve daha faal bir hale koyacaktır.

* * *

Samsun İlinin ticaret organları hakkında iyi bir anlatış yapabilmek için başkentimizle nüfus, tacir ve müesseseleri adet olarak mukayese edersek :

	(B)	(A)/B	(A)
	Samsunda	**Oranı**	**Ankarada**
Nüfus (1940 sayımında)	37.216	(4,2)	157.242
Fevkalâde sınıf tacir.	17	(2,8)	47
Birinci » »	60		54
İkici » »	76	(1,3)	100
Üçüncü » »	142	(3,5)	483
Dördüncü » »	448	(1,5)	681

miktarlarını bulmuş oluruz.

Samsun İli fevkalâde tacir sınıfı :

1 — Antalya Umumî Nakliyat T.A.Ş.
2 — Di American Tobacco T.A.Ş.
3 — Emlâk ve Eytam bankası
4 — Gary Tobacco Kmp.
5 — Halk bankası
6 — İş başkası
7 — Mahsul Tütün Ihracaat T.A.Ş.

8 — Merkez bankası
9 — Nemli Tütün T.A.Ş.
10 — Osmanlı bankası
11 — Singer dikiş makinası kumpanyası
12 — Sümer Ban Y. M. P.
13 — Toprak mahsulleri ofisi
14 — Türk Tab tütün ihracaat T.A.Ş.
15 — Türk tütün Ltd. Ş.
16 — Umumî mağazalar T.A.Ş.
17— Ziraat bankası

I — Antalya Umumî Nakliyat T.A.Ş. (Samsun şubesi)

Bu kurulun en mühim ödevi : Nakliyeciliktir.

İnsan eşya ve haberlerin bir yerden diğer bir yere ulaştırılması münakaleyi doğurur. Bu yönden nakliyecilik bütün dünya ticaret ve ekonomisinde en mühim bir mevki kazanan, ihtisasa dayanan bir meslektir.

Bu ulaştırma mesleğini en mükemmel bir şekilde başaran Antalya Nakliyat T.A,Ş. 1922 yılında İstanbulda Köprülü handa Sipahi oğlu ailesi tarafından kurulmuştur.

Samsundaki şubesi 15 Mart 1934 yılında açılmıştır. Ulaştırma, Kültürel, Sosyal ve Siyasal bakımdan mühim roller oynadığı gibi bilhassa ekonomik bakımdan da üretim fonksionlarıyle de çok yakından ilgilidir.

Mahsulât, ham madde, mamulât, hayvanat üreticiden tükediciye nakliyeci ellerle geçtiği gibi bir malı veya iptidai maddei memleket dışına çıkarmak veya yurda sokmak içinde nakliye kurulları başta gelir.

Antalya Nakliyat şirketi ve dolayısiyle Samsun şubesi bugün millî fabrikasyonumuzda mühim bir mevki tutan Turhal şeker fabrikası ve Sıvas çimento fabrikasının bütün makina ve aksamını hiç bir arızaya uğratmadan monte etmiye muvafık olmuştur. Halen bu iki kudretli kurulun her türlü ibtidai ihtiyacını aksatmadan temin eden bu şirketin Samsun şubesi modern ulaştırma fonksyonlarile Samsun ve havalisinin tütün nakliye işlerini emniyet, sürat ve intizamla yapmaktadır.

Türkiyenin her yerinde olduğu gibi Samsundaki şubesî her türlü eşyayı tecrübeli ve emin olarak sevk etmektedir. Mücbir sebepler hariç, şubeye teslim edilen bir mal ihmal veya bilgisizlik yüzünden avarya olup zayi edilmemiştir. Senelerce edindiği tecrübelere dayanarak başardığı bütün işleri çok ucuza mal eder bu suretle iş verenleri kazandırır.

Geniş ve teknik teşkilâtiyle beynemilel nakliye şirketleri arasında muamelâtının intizam ve süratile tanılan Antalya Nakliyat T.A.Ş. Türkiyenin ve dünyanın her tarafına her türlü vasıta ile nakliyat yapmakta memleket içinde her tarafta şube ve acentaları, ecnebi memleketlerin bütün transit merkezlerinde ve mühim şehirlerinde mümessil ve muhabirleri mevcui olduğu gibi, İngiltere şimali ve cenubi Amerik, Rusya, şimali ve cenubi Afrika, Avustralya, Hindistan, İran, Suriye, Filistin, Mısır, İsveç, Norveç ve sair memleketlerden ve bu memleketlere yolcu ve eşya naklini deruhte etmekle beraber deniz kara ve hava nakliyatından

YENİ ŞİİRİMİZ

Muazzez Alpbek
Lise son sınıf öğrencilerinden

Yeni şiirimizin tarihi sanıldığı kadar yeni değildir. Zaten her devirde genel anlayışa uymıyan bir takım sanat hareketlerinin doğması pek tabiîdir. Yeni şiirler, şimdiye kadar aldığımız şiir zevkine uymadıkları için biraz yadırganıyor. Yeni şiirimizin temelleri kanaatimce artık atılmış bulunuyor.

Yeni şiirimizde dil tertemizdir. Genç şairler ifade etmek istedikleri konuları en kısa ve sade bir şekilde isabetle söylüyolarlar.

Yeni şiirimiz birtakım zekâ oyunlarına, teşbihlere ve süslere saparak konudan uzaklaşma yerine gerçeği aramak ve onn bütün çıplaklığı ile göstermek azmindedir.

Vezin ve kafiye kayıtlarından kurtulup, çalışmalarını mana üzerinde toplamakta; ahengi, ancak kelimelerin yan yana dizilişinden doğan tabiî bir ses uyumu olarak kabul etmektedir:

„Deli eder insanı bu dünya
Bu gece, bu yıldızlar, bu koku
Bu tepeden tırnağa çiçek açmış ağaç„

Yeni şiirimiz herşeyden önce insan ruhuyla ve iç dünyamızla uğraşıyor.

Yeni şair aramızda dolaşan bir kimsedir. Onda aklının ermediğini söylemek özentisi yoktur. Genç şairlerde hür bir ruh vardır. Genç şairler muayyen mevzular içerisinde sıkışıp kalmamışlar, bol ve çeşitli mevzularda yazmışlardır.

Yeni şairler yepyeni, taptaze bir şiir zevkini yaratmak istiyorlar. Onlar refah içerisinde yaşıyan bir sınıfa söylemekten ziyade çoğunluk olan halka hitap etmekte ve onun zevkini aramaktadırlar.

„Handan, hamamdan geçtik
Gün ışığındaki hissemize razıydık;
Saadetinden geçtik,
Ümidine razıydık...„

---

maada rambursöman, sigorta, gümrükleme muamelâtı ve depoziterlik işlerini de ifa etmektedir.

Bu şirket aynı zamanda vapur acentalığı, seyyahat büroları, ticarî, sinaî, kimyevi müessese mümessilliği, depo şantiye imalâthane, lâbratuar tesis ve idare etmek mevzuları ile de iştigal etmektedir.

Samsunumuzun çok yakında kavuşacağı hava yollarının acentalığını bilet satışını ve sair hava nakliyat işini Antalya şirketi Samsun şubesi; Türkiyenin her tarafında bu işleri büyük başarı ile yapan şube ve acentaları gibi muvaffakiyetle yöneteceğine şüphe yoktur.

İşten yılmayan, usanmadan ve bıkmadan çalışan, en ufak işte dahi yakın ilgi gösteren tecrübeli ve görgülü iş adamları tarafından bu müessesenin temeli

Bu temelin sağlamlığı daima dünya nakliyat şirketleri arasında takdirle anılmaktadır.

(Devam edecek)

Evlenmeksizin Karı — Koca gibi yaşamanın fenalıkları VE

Terbiye (*)

Celal Çumralı
Samsnn Sulh Yargıcı

İlk bakışta kadınla erkeğin hayatlarını birleştirmek yolunda dileklerini bağımsız kullanmak suretiyle yaratılmış bir özel — bağıt sanılan evlilik sürekliliği ve sonuçları bakımından özelliğini çok gerilerde bırakacak durumdadır. Çünkü bu kanunî birlik, kurduğu temel üzerinde; KAMU denilen yüce varlığı doğuran ve ona canlılığını, dayanıklığını veren, onu faziletin, adaletin, ferağatin, çalışmanın, yiğitliğin, şefkatin, açıkcası bütün güzel, iyi ve doğru duygu ve düşüncelerin medeniyet denilen insanî terkibine eriştiren bereketli bir kaynaktır.

İşte bu kutlu kuraldan ötürü, kamunun dili ve dileği demek olan kanun evlenmenin özünü ve biçimini göstermekte kendisini yetkili sayıyor. Bu şekil dünkü hukukumuzda dinî idi. Bu gün lâyık kurallara dayanan medeni kanunun 97 ve sonra gelen maddelerinde yazılı şekil ve merasimdir.

Bu maddelerin ruhu: evlenme ehliyetini taşıyan, evlenmelerine engel durumları bulunmıyan bir kadınla bir erkeğin; yetkili memur önünde yekdiğeriyle evleneceklerine dair dileklerini bildirmelerinden ve memurun da bu beyanı usulen belli etmesinden ibarettir. Her nekadar tabib raporu, ilân gibi diğer muameleler varsada bunda hem evleneceklerin hem de Kamunun faydalanması gözetilmiştir.

Şu halde kanun dışı birleşme dediğimiz bu dert evlenecekleri bu şekle uymak istememeleriyle başlıyor. Şüphesiz bu kötü durumun tek sebebi bu mücerret isteksizlik sayılamaz. Başlıca sebebleri şu bir kaç sayıda toplanabilir:

1 — Kadın ve erkeğin hayatlarını sürekli olarak birleştirme dilek ve iradesini taşımamaları. Gelişi güzel bir söre için yaşıyalım demek istemeleri.

2 — Gelenekten ayrılmamak.

3 — Kişisel varlıklarını her şeyden üstün tutmaları. Benciliğin tepkisi.

4 — Cinsi hayatlarının millet ahlâkiyle mayalanmamış ve ayarlanmamış olması.

5 — Ekonomi durumlarının bozukluğu.

6 — Her işin başında ve sonunda gelen en korkunç âmil BİLGİSİZlik.

Şimdi kanun dışı birleşmenin kötü sonuçlarını ana çizgileriyle belirtelim. Bu sonuçları üç bölümde toplamak elverişlidir:

Birinci bölüm, kanunlarımız önünde kanun dışı birleşmelerin durumu nedir? sorusuna verilecek karşılıklar teşkileder. Genel bir kural ile açıklamak gerekirse denebilir ki kanunlar, kanun dışı birleşmeleri korumazlar. Ve bu birleşme-

[*] Bu yazı Celal Çumralı yönünden Samsun Halkevinde verilecek olan konuşmadan kısaltılara kalınmıştır.

lere sert, yabancı yüz gösterirler. Onlara faydaları dokunmaz. Başka bir deyişle kanunlar, evlilik demek olmıyan kanun dışı birleşmeleri; evlilik için kabul edilmiş hak ve ödevlerin dışında bırakmışlardır. Bu kuralın öz gerçeği şudur: Kanun dışı birleşmeler kanun dedilen «HAYAT DENİZİ»nin dışında dırlar.

İkinci bölümde toplanan fenalıklara gelince; bunlar, sonuçları ve oluşları bakımından tüyler ürpertici «FACİA» lardır. Sebeb açık ve kesin: Kanunsuz birleşmeler bir çok suçların işlenmesini sağlamaktadır. Sık sık gördüğümüz, işittiğimiz, öğrendiğimiz bu suçların özünü incelersek derhal suç acıklı sonuç karşımıza bütük çıplaklığiyle dikilir: Bu suçların çoğunda doğrudan doğruya zarar gören KADIN dır.

Suçu kendisi işlemiş ise ceza çekecektir. Suç kendisine karşı işlenmişse ya sağlığından olacak veya benliği incinecek, kırılacaktır. Zarar gören unsurun kadın olmasının sebebi her halde; kadının ruh yapısında gizlidir. Kanun dışı hayatını birleştirmiş olan bir kadının, ömrünün bir anında ve vücutlerinin artık son sözlerini söyledikleri bir mevsimde; kadınlık onurunun ayaklar altına atılmış olduğunu duyabilmesi mümkindir. Samsun İlinde bu gibi suçların «çok» denebilecek sayıda işlenmekte olduğunu içim burkularak söyliyebilirim.

Üçüncü bölüm; kanunsuz birleşen çiftlerden olma yavruların yürek parçalayan acıklı durumlariyle doludur. Bu konu başlı başına bir memleket derdi ve davasıdır. Gereken önemin verildiğini bilmekte biricik avunmamızdır. Çünki bu karışık dava üzerinde Büyk Millet Meclisimiz, Adalet Bakanlığımız, hukukçularımız, tabiblerimiz, İdare Amirlerimiz; sosyoloji ve ruh bilginlerimiz ve kalbi millet ülküsiyle çarpan bütün aydınlarımız derin bir anlayış ve titizlikle durmaktadırlar.

Bu bahtı kara yavruların doğmadan önceki durumları da bizi ilgilendirir. Olayların kahramanı ne yazık ki yine kadındır: Hayatını bir erkekle kanun dışı birleştirmiş ve gebe kalmıştır. Günahını gizlemek için karnındakini düşürmeyi tasarlamaktadır. Düşürüldüğünü düşünelim; bu taktirde kadının hem ruh ve hemde vücut yapısında derin ve korkunç boşluklar açılabilecektir. Bunun tıb edebiyatında örnekleri pek çoktur. Diğer yönden çocuk düşürmek veya düşürtmek bir suç olduğundan Türk ceza kanunu da harekete geçecektir. Bu davanın başka bir yüzü daha vardırki oda; ileri Türkiyenin temelini kuracak kudrette olan NÜFUS davamızdır.

Yüz milyonluk bir TÜRK Milletini bir gün şu kutlu topraklarımız behemehal sıcak ve bereketli sinesine basmalıdır.

Kadının, çocuğun düşmesinde hayatı için bir tehlike olmadığı halde; düşürülmesinde veya düşürtülmesinde bu asîl ülküye karşı konmak isteniyor demektir.

Bir an için de çocuğun doğduğunu düşünerek olan bitenleri kısaca söz gelişi edelim: Kanun dışı birleşmenin

(Sonu 26 ıncı sahifede)

• • Her eczanede sıtma ilâcı bulundurulması mecburidir. Ve eczanelerde sıtma ilâçları hükûmetçe kararlaştırılan fiyat üzerinden satılır. Sıtma ilâcı bulundurmıyan eczaneler hakkında hükûmet tarafından takibat yapılır.

Samsun'da Çocuk Bahçesi

Mustafa ÜLKEN
Beden Terbiyesi öğretmeni

Sürüp giden yeryüzü cehenneminin bu timarhanelik düzensizliğinde, bin çeşit yoksuzluklar içinde, bugünden yarından habersiz, gülüp oynaşarak büyüyüp serpilen veya vakıtsız uçup giden yavrularımızın sağlığını düşünmek Türk milletinin geleceğini düşünmek değil midir? Bir milletin geleceğinin o milletin çocuklarına verdiği fizik ve moral terbiyeye bağlı olduğunu bilmiyen var mıdır? Çocukları için yaşamasını bilmiyen, bir milletin çocuklarının kendisini yaşatamıyacağını anlamıyan kafa kafa mıdır? hakiki değer de, yarattığımız bugünkü sosyal hayatta değil, onu kendisine devredeceğimiz nesilde olduğuna inamıyan bulunur mu? Bütün bunlar belki bildiğimiz şeyler fakat bildiklerimizle yaptıklarımız arasında ne büyük farklar var. Her gün tozlu ve pis sokaklardâ oynaşan çocukların acıklı halini görürüz. Çocuklamızın, bu şehirde ve o şehirde, oyun yerleri boş arsalar, tozlu ve çamurlu sokaklardır. Bu yerlerdeki oyunların ijiyen bakımından zararları yanında aldıkları fena ahlâkı itiyatları da hesaba katmak lâzımdır. Çocuk ve oyun birbirlerinden ayrılmıyan bir bütündür. Onsuz çocuk yaşayamaz, serpilip büyüyemez. Çocuk vücudunun hakikî besini hareket ve oyun olduğu gibi, onun dimağı fonksiyonlarının inkişafı, aldığı kötü ve iyi itiyatlarda yine bu oyunlarla sıkı sıkıya ilgilidir. Hayata çocuğu bağlıyan onun neşe ve sağlık kaynağı olan oyunla çocuk arasında aşılması kaçamak ve hırsızlamıya bağlı bir engel olmaktan başka bir şey olmıyan ana ve babaların durumu ne ise, derli toplu şehirlerimizde bu ihtiyacı düşünmiyen şehir ailesinin durumu da aynidir. Çocuğun beden ve ruh bakımından serbestçe gelişip serpilmesi için açık havaya, güneşe, oyuna ihtiyacı vardır. Bunlar çocuğun kan dolaşmasını düzenler, aldığı besinlerden tam mânasiyle faydalanmasını sağlar, uykusunu mükemmel bir hale getirir, sinirlilik ve huysuzluklarından onu kurtarır; kısaca çocuğu sıhhatlı ve hayatından memnun bir hale getirir. Toplu oyunlar çocukta vazife ve mesuliyet hissinin doğmasına ve gelişmesine yardım ederler. Çocuk arkadaşlariyle oyun oynarken, yarın, hak, vazife ve mesuliyetleriyle, içinde yaşayacağı sosyal hayata hazırlanmış olur. Çocuklarımız için böylé önemli bir terbiye elâmanının tozlu sokaklar içinde başıboş, bırakılmasına gönül nasıl razı olabilir. Samsun büyüklerinin ve Samsun çocuk severlerinin gelecek çocuk bayramında, çocuklarımıza en büyük ve yerinde hediyesi bir çocuk bahçesi olacaktır.

• • 5 ile 8 yaş arasındaki sıtmalı çocuklara bir (Atabrin) ikiye bölünerek yarısı öğle, yarısı akşam yemeğinden sonra verilir. Ve bir hafta devam olunur.

BESİN MADDESİ OLARAK ETİN ÖNEMİ VE Bölgemizde etten insana geçebilen hastalıklar

Veteriner : *Zeki TOLGAY*

Gıdalarımızın mühim bir kısmını hayvanlardan temin etmekteyiz. Bilhassa kültür insanın en belli başlı gıdasından biri olan et bu meyandadır. Vegetarien'ler (yalnız sebze yiyerek yaşamayı tavsiye edenler) bir takım tezler ileriye sürerek insanları nebati menşe iden gıdalarla yaşamaya teşvik etmektedirler. Bunların bu hususta ki propogandaları tamamen mubalâğadır. Esasen son zamanlarda vegateristler de hayvanî gıdaların insan faaliyeti ve fikir inkişafı için ne kadar elzem olduğunu gösteren hakîkatlar karşısınpropagandalarına ſson vermiş bulunmaktadırlar. Nebatî menşeden olan besin maddelerinin vitamin ve madeni milhler bakımından, bedenen çalışanlarda bilhassa enerji temini bakımından (ekmek, şeker Vs..) önemi inkâr edilemez. Fakat bütün bu ve daha diğer talî hassaslarına rağmen nebatî gıdalar, kültür insanının havanî menşeden besin maddeleri ile beslenmasinde ancak bir tamamlayıcı rol oynamaktadır. Ve nihayet vegetarizmus'e (sebze yemeye) hekimlerimizin tavsiyesi ile bazı hastaların ve tabiatiyle pek mahdut bir insan kitlesinin riayet etmesi lâzımgelir.

Vegetarin'ler tezlerini bir çok noktai nazarlara göre müdafaa etmektedirler. Bir noktai nazara göre de, güya insanların ecdadı olan ve yalnız nebat yemekle yaşayan maymunları örnek olarak ileri sürmektedirler. Buna mukabil bizde tanınmış bir bilginin şu güzel mukayesesini öne sürebiliriz : «Et yiyen kurt ile tilkinin çevikliği, kuvveti, zekâsı ile ot yiyen sığırın gevşek karakter ve budalalığını bilmiyen ve görmiyen bir insan var mıdır?» Yine ayni bilgin bu tabii örneği insanlara ve milletlere de teşmil ederek «hangi millet daha çok albümin yerse o millet az albümin yiyene hâkim olur» demektedir. Bunun doğru örneklerini tarihte olduğu gibi şimdi de müşahede edebiliriz. Büyük milletler halkının diğerlerine nazaran daha çok et ve albüminli besin maddeleri istihlâk ettikleri istatistiklerle de sabittir. Hattâ albüminin bu hususta ki önemini tebaruz ettirenlerin bir kısım daha ileriye giderek, bir memleket içerisinde fazla albüminli besin maddeleri, meselâ et ve et mustahzaratı (pastırma, ſsucuk vesaire) yiyen bazı şehir halkının bile diğer şehirlîlere nazaran zekâ ve fikir farkları yani üstünlükleri gösterdiğini kabul etmektedir. Bu keyfiyet fertlere de teşmil edilirse, çok et yiyen ve fazla hayvanî menşeden albüminli gıdalarla beslenenlerin daha çok çalışıp muvaffak oldukları söylenebilir.

Doğrusunu söylemek lâzım gelirse

esas unsurumuzu teşkil eden köylümüz şehirliye nazaran pek az et yemektedtr. Esasen şehirlimiz dahi yeter derecede et yememektedir. Memleketimizde et veren hayvanlar halkımızı doyurmağa kifayet etmiyecek derecede ise de, bu kifayet yine şimdikinden fazla et yememize mani değildir.

Önceleri insan gıdasını bilhassa kalori hesabı ile ölçerlerdi. Şu halde en çok kalori veren gıdą yağ olduğuna göre aldığımız gıdalarda yağı çoğaltmak icap edecektir. Halbuki uzviyetin esas gıdasında yağ mühim bir yer işgal edemez. Yağın ſyerini nişastalı, unlu, şekerli maddeler pek alâ tutabilir. Fakan en az kalori veren albuminin yerini hiç bir şey tutamaz. Albuminler kaloriden ziyade uzviyetin yıpranmış olan kısımlarını tamir etmek ve dimağ faaliyeti için lâzım olan enerjiyi vermeğe yarar. Albumin ise en çok, en yararlı ve en ucuz bir şekilde hayvanlardan temin olunabilir. Et işte bu türlü besin maddelerinin başında gelir.

Etin gıdaî kıymeti bakımından önemini kısaca bu şekilde belirterek kültür hayatındaki mühim rollerini tebarüz ettirdikten sonra bazan et yüzünden bir çok insan hastalıkları ve felâketleri meydana gelebileceğini hatırda tutmak lâzımdır.

Bu tehlikeleri önlemek için hayvanların hayatta iken sağlık muayenesinin yapılması ve hayvani gıdaların kontrollerine fazla önem verilmesi lâzımdır. Bu hususta Veterinerlere büyük ve mes'uliyetli vazifeler terettüp etmektedir. Et için mezbahalarda yapılan kontrollerle bu tehlikeler bertaraf edilebilir. Şu halde mezbahalarda et kontrolünün lüzum ve ehemmiyeti kolaylıkla takdir edilmektedir. Sırası gelmişken şunu hatırlatmak isteriz ki mezbahalar, son asır belediyeciliğinin en mühim işlerinden biridir. Ayrıca belediyeler mezbahalarda kesilen hayvanlardan resim aldığından bu müesseseleri yalnız birer varidat menbaı olarak değil, bilâkis bundan ziyade halkın sağlığı ile ilgili birer sıhhat müessesi olarak kabul etmelidir. Binaenaleyh, yalnız varidat menbaalarına önem verek sıhhî noksanları ihmal etmemeli ve et kontrolü ile uğraşan mütehassısların göstereceği sıhhî ihtiyaçları ikmale gayret etmelidir. Aynı zamanda düşünülecek bir nokta da, belediyeler fazla resimler tarhı ile halka ve bilhassa fakirlere çok muhtaç olduğu et gıdasını satın alamıyacak kadar yüksek fiyatla satılmasına sebep olmamalıdır. Ayrıca kesim için gelen hayvanlarda rastlanabilecek hayvan hastalıklarının etüdü, icap eden tedbirlerin zamanında sağlanması bakımından da mezbahaları birer kontrol istasyonu olarak kabul etmek lâzımdır.

Şimdide et vasıtasiyle insanlara geçebilen tehlikeli hastalıklardan bahsedelim. Bunlar pek çoktur. Et ile „Abdest bozan„ dedikleri şeritler (domuz etinden Taenia solium = silâhlı tenya, ve Trichin'ler, sığır etinden Taenia saginata=silâhsız tenye)şarbon verem, kuduz, paratifus hastalıkları geçebilir. Keza et vasıtasiyle Botilismus denen şiddetli zehirlenmelerde vukua gelebilir. Bunların hepsinin birden burada mütaleasına imkân yoktur. Biz sadece bölgemizde yani Samsun ve hinterlandında önemi haiz olanlarla ve bilhassa „Şarbon" ile meşgul olacağız.

Samsun bölgesi bu hastalığın en çok bulunduğu mıntakalardan biridir. Bu hastalık bütün kasaplık hayvanlarda ve atlarda görülür. Av hayvanlarında da rastlanmıştır. Bu hastalığın âmili, ancak

mikroskopla görülübilecek kadar küçük çomaklar şeklinde basillerdir. Hayvan uzviyetinde bu şekilde görüldüğü halde hasta hayvanların ifrazatı ile veyada kadavralarının öteye beriye atılmasiyle toprağa bulaştıktan sonra spor dediğimiz çok dayanıklı şekillere intikal eder. Bu sporlar harici tesirlere pek mukavim olduğundan toprağın sathi tabakalarında senelerce hastalık yapabilecek kabiliyetlerini muhafaza edebilmektedir (20—30 sene). memleketimizde önceleri bu hastalıkla savaşa çok önem verilmediği için, bu hastalıktan ölen hayvanların cesetleride gerektiği tarzda imha edilmemesi yüzünden mikroplar etrafa yayılmışlardır. Şarbon sporlarının çok miktarda ve geniş sahada bulunduğu tarlalara köylülerimiz „Mes'um tarla" demektedir. Bunu iyi takdir eden köylüler bu gibi yerlerdeki mer'alarda hayvanlarını otlatmazlar.

Gıda ve su ile mikrobu alan hayvanlarda hastalık pek seri seyreder. Bazan bir kaç saat zarfında bir sürüdeki hayvanlardan pek çoğu telef olur. Ölen hayvanların karınları birden bire şişer ve tabii fethalarından kanlı, köpüklü bir sızıntı geldiği görülür. Karınları açılıp tetkik edilirse ekseriya dalağın normalden ziyadesiyle büyümüş olduğu, katran renginde kanla dolu bulunduğu göze çarpar (bu yüzden bu hastalığa köylümüz „Dalak" der). Barsaklar ekseriya kanlıdır. Kan her tarafında katran manzarasındadır ve pıhtılaşmamış bir haldedir. İdrar kesesinde kanlı bir mayi bulunur. Vücut boşluklarında kanlı sızıntılar mevcuttur. Kalp zarlarında, karın zarlarında, lenf bezlerinde kan oturmaları görülür. Mezbaha bulun ve veteriner kontrolünden geçen etlerle bu hastalığın insana sirayetine imkân bırakılmaz. Fakat mezbaha haricinde et kesen köylümüz ile, kurban kesenlerimizin insan sağlığı bakımından yukarıda saydığımz hastalık belgelerini iyice bilmesine ve tanımasına luzum vardır. Aksi takdirde hastalıklı hayvanları kesenlerle etini satanların ve pişirimiyle meşgul olacak aile efradının temas neticesi mikropları alabileceklerinden, en ziyade el ve kollarından, baş ve boyun nahiyelerinde «kara kabarcık» denen (Anthrax) cildi şekli meydana gelmiş olur. Geç bakılır veya ihmal edilirse kan zehirlenmesinden insan ölebilir. Bu gibi etler yenilirse daha tehlikeli olan barsak Şarbonu husule gelir. Keza bu gibi hayvanların derileri ve postlarıyle uğraşan debbağ ve kunduracılarda da hastalık görüle bilir. Bunun bariz bir misalini Samsunda gürmekteyiz. Gazi caddesinden Belediyeye giderken bir çok köylü ayakkabısı satan kunduracıların bulunduğu sırada araştırma yapılırsa bu hastalığın orada çalışanlar arasında sık sık zuhur ettiği ve ölenlerin bile bulunduğu öğrenilebir. Memleket hastanesinin intaniye kısmında şarbon'dan tedaviye alınan hastaların adedi az değildir. Kıldan yapılmış diş fırçalarının da bu hastalığı insana bulaştırmak bakımından tehlikesi büyüktür. Bu sebepten hernevi kıl fırçalarının iyice takim edilmeden piyasaya sürülmesi Devletçe kontrol edilmektedir.

• • Bedava sıtma ilâcı almak ve sıtmadan korunmak istiyenler sağlık müesselerine ve memurlarına başvurmalıdırlar. Parası ile sıtma ilâcı almak istiyenler eczanelere müracaat etmelidirler. Eczaneler lüzumu kadar sıtma ilâcı bulundurmak ve reçete istemeksizin herkese sıtma ilâcı vermek mecburiyetindedirler.

Görülüyorki, bu hastalığın insan sağlığı bakımından önemi pek büyüktür. Bu tehlikeyi esaslı olarak kökünden halletmek ve önlemek kabildir. Bu hususta alınacak tedbirler şunlardan ibarettir :

Hükûmet veteriner teşkilâtımız bu hastalıkla savaşacak ve köylümüzde gereken titizliği gösterdiği takdirde ortadan kaldıracak şekilde mükemmelleştirilmiş ve techiz edilmiş bulunmaktadır. Yeterki halkımız bu işi takdir etmiş ve veterinlerimizede tam bir güvende bulunmuş olsun.

Bir defa hastalık çıkar çıkmaz lâzımgelen makamlara ihbarda bulunulmalıdır. Ölen hayvanların cesetleri açılmadan ve yüzülmeden derileriyle birlikte üç metre derinlikte çukurlara gümülmelidir. Kabilse yakılmalıdır. Ayni mahaldeki hayvanlara koruyucu olarak aşı tatbik ettirmeli, ve mümkünse senede bir defa daha aşı yenilenmelidir. Hastalığın bir daha memlekette nüksüne meydan vermemek için bu tarzda aşılmaya uzun yıllar muntazaman deyam olunmalıdır.

Memleketimizde yapılan koroyucu Şarbon aşısının hususiyeti üzerinde bir kaç kelime söylemeyi muvafık buluyorum. Avrupada ilk zamanlar bu hastalıkla savaş hususunda PASTÖR, yaptığı araştırmalar ve buluşlarla adını ilim dünyasında ebedileştirmiş bulunmaktadır. Şarbon aşısını evvelâ bulan odur. Yalnız şunu kaydedelimki, bu hastalıkla savaşmak için o zaman Pastör tarafından keşfolunan bu aşının gittikçe pratikte tatbik hususunda bir çok güçlükleri mahzurları olduğu görülmüştür. Bunu hisseden değerli bilginimiz ve profesörümüz Süreya Aygün bu aşıyı epiyi tadil etmiş ve memleketimiz için daha faydalı ve tatbiki de gayet kolay bir şekle sokmaya muvaffak olmuştur. Bu aşı bizde bolca yapıldığı gibi ecnebî memleketlerce de değeri takdir edildiği için harpten evel haricede sevkolunmuştu.

Görülüyorki, ilim adamlarımız bu hastalıkla savaşmak hususunda istenen gayreti sarfetmekte geri durmamıştır. Binaenaleyh halkımızın da, bilhassa köylümüzü bu yolda gereken teyakkuz ve ilgiyi ihmal etmemesi lâzımdır.

Hayvanlardan insana geçen diğer korkunç bir hastklıkta veremdir. Böl gemizde veremli sığırlara nisbeten az rastlanmaktadır. Verem et vasıtasıyle nadiren bulaşır. İnsan sağlığını korkutan verem, daha ziyade sütle bulaşmaktadır. Avrupada yapılan bazı istatistiklere nazaran çocuklarda görülen veremin % 37 si ve kâhillerde görülen vak'aların % 8 i sığır tipi mikrobundan neşet etmektedir. Çocuklarda bu kadar çok görülmesi veremli inek sütlerinin ne kadar tehlikeli olduğna bir delildir. Süt meselesi bu defaki konumuzu ilgilendirmediği için bu hususta, ve hayvanlardaki verem salgını ile savaş üzerindeki bilgiyi gelecek yazımıza bırakmayı münasip görüyoruz. Yalnız veremli sığırlar da verem afatının en ziyade iç organlarda ve inek-

• • (Atebrin) yıllardanberi sıtmaya karşı kullanılmış ve kininden daha iyi sonuçlar vermiş bir ilâçtır. Bugünkü harpte, uzak doğuda düşmandan mada sıtma ile de savaşmak zorunda kalan ordular sağlıklarını (Atebrin) le muhafaza etmektedirler.

lerde de memelerde bulunduğunu ve çok ilerlemiş vak'alarda afatın raslandığı karaciğer, dalak, böbrekler gibi organların imha edildikten ve etin iyice kaynatıldıktan sonra yenilebileceğini nazarı itibara almak lâzımdır. Ancak ilerlemiş veremli hayvanların adelelerinde verem afatı yayılmış bir halde bnlunacağından ve bu gibi etler pek zayif ve gıdaî kıymeti az olacağından yenilmeden imhası daha muvafıktır.

Et buhranı olduğu zamanlar yurdumuzun başka yerlerinden getirdikleri (Sıvas, Kayseri, Kars...) kasaplık sığırlarda rastlanabilen ve insan sağlığı bakımından önemi olan bir parazitten de kısaca bahsedelim.

Bu parazit halkımızın «Abdest bozan» dediği bir şerittir. (Silâhsız tenya=Taenis saginata) Bir metreden kır metreye kadar uzunlukta olup insanların ince barsaklarında yaşar. Aldığımız gıdalarla yani barsak muhteviyatı ile yaşayarak insanın gıdasına ortak olur. Bu sebepten bu şeritleri taşıyan insanlar zayıftırlar ve bu hastalığa mahsus bir takım araz gösterirler. Şeritten koparak düşen parçacıklar veya yumurtaları gaite ile civar mıntakalara yayılırlar ve sulara da karışırlar. Bu gibi mıntakalarda sulanan veya otlıyan sığırlar, su ve yemle yumurtaları almış olur. Sığırların mide ve barsaklarına giren yumurtalar oradan kan yoluyla en ziyade çenelerdeki çiğneme (yanak) adelelerine, dil, kalb, karın—göğüs perdesine yerleşir ve buralarda sürfe şeklini alır. Nadiren diğer organlarda yerleştiği görülür. Bu sürfeler tıpkı bir kavun çdkirdeği şeklinde ve cesametinde olup renkleride hafif pempedir. Mezbahalarda fennî şekilde kontraldan geçmiyen bu gibi

Köye giden yollar

Köye giden yollar Sabaha varır :
Güneşin doğuşu başkadır orda.
Köye giden yollar Allaha varır:
Yoktan yaratmayı bağışlar yurda!

Köye giden yollar Mabet gibidir:
İletir soyumun bütünlüğüne!
Köye giden yollar âyet gibidir:
Eriştirir insan üstünlüğüne!.

Celâl Çumralı

etlerin iyice pişirilmeden yenmesiyle insana bulaşan sürfeler barsaklarda açılarak şerit haline intikal eder. Anlaşılacağı üzere şeritler insan ve sığırlar arasında bir devir yapmakta ve en mahzurlu, tehlikeli safhasını da insan vucudunda geçirmektedir. Şu halde kesilen sığır etlerinde, yukarıda zikrolunan nahiyelerin bu sürfeler bakımından iyice muayenesi insan sağlığı için önemlidir. Şunu da kayt etmeliki, pastırma ve sucuklarda sürfeler kısa bir müddet zarfında harap olduğundan, bu gibi sürfeli etlerden yapılan mustahzaratın yenilmesinde hiç bir mahzur voktur.

Yukarıdanberi verdiğimiz izahattan anlaşılacağı veçhile, hayvan hastalıklariyle savaş yapılmış olmakla hem yurdumuzun önemli bir gıda ve ekonomik varlığını teşkil eden hayvanlar korunmuş olacak, ve hem de bunlardan insana bulaşabilecek tehlikeli hastalıklar önlenmiş bulunacaktır.

Diyonizos Kimdir ?

II

Edith Hamilton

Nihal Terim

Diyonizosun hiç şarab içmiyen taraftarları da vardı. Biran için insanı sarhoşlukla hürriyete kavuşturan tanrının, insanları ilhamla hürriyete eriştirerek nasıl ilâhlaştırıp yükselttiği zaman bilinmemektedir. Fakat Diyonizos Yunan tanrıları içerisinde en önemli yapan, hattâ Demeter'den daha çok yükselten dikkata değer sonunçta budur. Eleusinan'ın sırlarını kışmen yalnız o biliyordu. O sırlar, daima onundu. Bunların hakikatan çok büyük önemi vardı. Yüzlerce sene insanlara Cicero'nun dediği gibi «neş'e ile yaşamak, ümitle ölmek için yardım ettiler.» Fakat nüfuzlarının sonu gelmedi.

Tanrının insanlar üzerindeki bu etkisi bu yolu takip edenlerin sır saklıyamamaları yüzünden devam etmedi. Hiç kimseye fikirlerini açıktan açığa söyliyerek öğrenmek veya yazmak için müsaade verilmemişti. Sonunda onlardan yalnız sönük bir hatıra kaldı. Şimdi ise onların ne olduğunu kimse bilmez. Fakat Diyonizosla vaziyet tamamen bakşa türlüydü. Büyük şenlikler şerefine yapılanlar herkese açıktı. Bu şölenlerin etkisi hâlâ bugün devam etmektedir. Yunanistanda yapılan hiç bir şenlik ve bayram bununla mukayese edilemez. Tören ilkbaharda asma dalları tomurcuklanırken başlar ve beş gün devam ederdi. Bugünler hakikki sulh ve neşe günleriydi. Bütün alelâde işler durur, hiç kimse hapse atılmazdı. Hattâ mahbuslar bile umumi şenliklere katılmak için serbest bırakılırdı. Fakat halkın tanrıya saygısını göstermek için toplandığı bu yer, korkunç şeyler yapılan, kan dükülen ıssız bir yer değildi. Orası, kutsal törenlerin yapıldığı, kurbanların kesildiği ve papasların merasim yaptığı bir tapınak civarı da değildi. Orası bir tiyatro idi, yapılan tören de bir oyunun sahneye konması idi. Yunanistanın ve dolayısıyle dünyanın en kıymetli şiirleri Diyonizos için yazılmıştır. Oyunları yazan şairler, aktörlar ve şarkıcılar tanrının hizmetkârları sayılırdı. Temsiller kutsaldılar. Onun için seyirciler de yazanlar ve oynayanlar gibi ibadet işinde vazifeli idiler. Oyunlar yapılırken Diyonizosun kendisi hazır farzedilir, papazı da şeref mevkiinde otururdu.

Bu sebeplerden insanlara ilham vererek kendi fikirlerini onlara aşılıyan tanrı şairlere güzel yaztırtıyor, oynayanlara çok güzel temsil ettiriyordu.

Diyonizosun tiyatrosunda temsil edilen piyeslerin en iyileri arasında, Şekispirin eserleri hariç, eşi bulunmıyacak kadar güzel piyesler yer aldı. Komediler nisbeten çok fazlaydı. Bunun böyle oluşununda bir sebebi vardır : Bu garip tanrı, neşe ve keyf adamı, zalim avcı, mağrur ilham veren dertli idi de. Ağır bir felâkete uğramıştı. Her yıl ıstırap çeker ve ölürdü. Çünkü meyvelerinden başka hiç bir şey taşı-

BAHÇE

Aşkımın remzidir şarap renkli gül
Bükülen boynumdur bahçede sünbül
İçimden bir yaprak şu mor menekşe
Yıldız dudağımı süsleyen neşe
Kalbimde tutuşan arzum karanfil
Zambakta ruhumu süsleyen bir dil
Özlenen muradı andırır yaprak
Üstümde titreyen göz yaşıma bak
Hülyama örnektir leylak salkımı
Söyleyin bahçeden benim farkımı ?.

P. IŞIK

---

mıyan ve her yıl budanan bir asma idi. Her dalı kesilir, yalnız çıplak bir kütük kalırdı Kışın yapraklanmaz, ölü gibi dururdu. Bu devamlı kök cansız gibi görünüyordu. Persephone gibi, soğuğun gelmesiyle Diyonizos ölürdü. Yalnız onun ölümü Persephone gibi olmaz, Titan'ın bazı hikâyelerinde, diğerleri de, Hera'nın emirlerile parça parça koparılır ve korkunç bir şekilde ölürdü. Fakat daima hayata geri döner ölür, yine dirilirdi Onun yeniden hayata gelişi tiyatrolarda kutlanır ve şerefine oyunlar verilirdi. Ona yapılan korkunç şeyler ve onun insanlar üzerine tesirler yaptırttığı şeyler onu asla unutturmıyacak bir şekilde daima hatırlatır. O dert çeken bir tanrıdan daha ziyade trajik bir tanrı idi ve başka bir şeyi yoktu. Bununla beraber hâlâ onun başka bir tarafı vardır; o da ölümün son olmadığını gösteren bir teminat oluşuydu. Ona tapanlar ölümüne ve tekrar dirilmesine bakarak ruhun ölümden sonra da ebedî yaşayacağına inanıyorlardı.

Bu itikat Eleusis'in esrarının bir kısmı idi.

13 sayılı Review dergisinden.

TERBİYE

(18 inci sahifeden devam)

bir kaç tipi arasında ortak örnekler veren iki hukukî mesele derhal ortaya atılacaktır; bunlardan biri çocuğun nesebi, ikincisi mirasçı olabilmenin temini konularıdır.

Şüphesiz bu meselede tek başına bir NESEB ve MİRAS meselesi değildir. Soy düzeltilebilir. Mirasçı olabilmenin hukuki imkânları sağlanabilir. Fakat ortada eyileşmemiş bir hasta ve kökü kazınmamış bir hastalık yine kalpleri-mizi için için kanatmakta devam edecektir.

Hastamızın adı ne olursa olsun, bu yavrular Ana—Baba ocağının sıcak havasında benlikleri ısınamamış, yuvanın İLK BAHAR'ını gönüllerine doldurama mış, TERBİYE'nin mayasiyle özleşmemişlerdir. Birer firensiz taşıt olan bu günahsız yavrular bir gün başlarını ya sert bir kayaya çarpacak, veya bir başkasını çiğneyeceklerdir.

Hastamızın iyileşmesi ve „kanun dışı birleşme" hastalığının kökünden kazınması için her bilim kolu ayrı ayrı reçeteler yazmaktadırlar.

Her halde en kesin şifayı verecek olan terkibi görüşün parolasıdır. Bu „HER ŞEYDEN ÖNCE TERBİYE" parolasıdır.

Köklü bir aile ahlâkiyle bünyesini yoğurmuş olan Yüce Milletimiz nice fırtınaları yarıp geçmiştir. Yine geçeceğiz, çünki; bu amacı sağlamak için TERBİYEnin bütün araçları kullanmakta olan aydınların başında ÖĞRETMEN'nin kutlu varlığının yer aldığını sevinçle görmekteyiz.

SONU KORUKUNÇ BİR OLAY

Sait Coşkun
Yüksek Ziraat Mühendisi

Tütüncülüğümüzün inkişafı İnhisarlar idaresinin almış ve almakta bulunduğu tedbirler ve bu uğurda harcettiği emek ve para ile tahakkuk edebilecek durumdan uzaklaşmıştır. Hele bu son senelerde fazla kazanç elde edebilmek kaygusuyle ovaya intikal ettirilen tütün ziraatı çok yakın bir gelecekte tütünümüzü baltalıyacak ve biricik ihraç metaımız kıymetini de sıfıra indirecektir.

Tütüncülüğümüzün inkişafı yolunda İnhisarlar idaresi 928 yılındanberi çok önemli tedbirlere baş vurmuş bu işin metodlu bir şekilde belirtilebilmesi için bir tütün enstitüsü tesis etmiş ve enstitüye bağlı ıslâh istasyonları vücude getirmiş, bunlardan başka her yıl yer yer mücadele, yardım ve örnek fidelikleri kurmuş, tütün vasfı üzerinde önemli bir rol oynayan kurutma teşkilâtının memlekette yayılmasını temin maksadiyle nakdî fedakârlıklara katlanarak muhtelif yerlde örnek kurutma hangarları yapmış, bunları parasız olarak ekicilerin istifadesine terketmiştir.

Bütün çalışmalara paralı olarak tütün tohumlarının ıslâhı ve yeknasaklaştırılması yolunda inhisar idaresinin eldeettiği muvaffakiyetin de kayda şayan bir değeri vardır.

Fakat ne yazık ki bütün bu çabalamalar ve bütün bu didinmeler bir kısım ekicilerimizin şuursuz hareketleriyle akim kalmakta ve beklenen faydalı neticelere varılmasına engel olmaktadır. Çünkü :

Bazı ekicilerimiz bu son senelerin anormal ceryanına kapılarak tütünde nefasetten ziyade çokluk aramakta ve bu sebeple de tütün ziraatını yaka ve yarım yakalardan ovaya intikal ettirmektedirler. O kadar ki bir kısım ekiciler daha ileriye vararak tütün ziraatını yasak edilmiş arazide bile yeniden tütün ziraatı yapabilmek imkânları aramakta ve bu maksatla yüksek makamatı iz'açtan çekinmemektedirler.

Geçende elime bu maksatla verilmiş bir dilekçe geçti. Bu dilekçede :

(Filvaki karasulak araziden sayılan ve bu sebeple tahdide tâbi tutulup tütün ziraatı yasak edilen falan hudutla çevrili tarlamı ıslâh etmiş olduğumdan bu tarlamda yeniden tütün ziraatına müsaade buyurulması ilâ..)

Denilmekte idi. Sureti zahirede haklı gibi görünen bu dilekçe sahibinin hakikatta maksadı bütün başkadır. O tarlasını ıslâh etmiş, az emek ve para ile çok ve bol tütün almak kaygusun düşünmüştür. Ne de olsa bu taban topraktan elde edeceği tütünü yaka tütünleri ayarında satacağından da emindir. Şu hale göre yakada yapacağı ziraattan dekar başına 40—50 kilo mahsul alacağına ziraatını ovaya kaydırıp dekar başına 100—120 kilo mahsul almayı üstün tutmak sakat bir görüş mahsulu sayılamaz. Bizde bu düşünüşe hak vermek zorundayız. Ancak:

Bu şekilde hareket etmenin memleket tütüncülüğü için hayırlı bir durum sağlamıyacağına da kanaat getirmeliyiz Ve bilmeliyiz ki tütün istihsal işi bir kazanç mevzuu olmaktan ziyade bir memleket işidir. Türk tütünü dünya piyasasında çokluğuyla değil, nefis koku su, cazip rengi, yüksek randımanı ile tanınmış, sinesinde sakladığı bu seçilmiş vasıflarından ötürü türk tütünü katılmıyan harmanlarda lezzet, dad ve koku bulmanın mümkün olmıyacağı kanaati kökleşmiştir.

Yalnız dış harmanlarda değil, kendi harmanlarımızda da tütünlerimizin oynadığı rol mühimdir. Fakat bu son senelerde harmanlarımıza katılan tütünlerimizde hasretini çektiğimiz lezzet, içim ve kokuya rastlanamadığı için :

Bafra tütünleri evsafını kaybetmiştir. Maden tütünlerinin tatlı içimine rastlanamamaktadır. Gümüşhacıköy ve Sıtmasuyu'nun nefis kokuusundan eser kalmamıştır feryadını yükseltiyoruz.

Evet. Bafra tütünleri muhakkak ki evsafını kaybetmiştir. Hele Maden tütünlerinin tatlı içiminden eser kalmadığı gibi Gümüşhacıköy ve Sıtmasuyu'nun o bariz kokusu da tarihe karışmak üzeredir. Bütün bunlar tohum vasfından veya herhangi bir sebepten değil, maatteessüf ziraatın hızlı adımla ovaya kaldırılmasından doğmaktadır.

Seziyoruz. Maden gibi dünyanın en iyi tütününü yetiştiren yaka araziden sayılan bir bölgede istihsal masrafı ovaya nazaran fazla olduğu gibi alınan hasılât o nisbette azdır. Hele tütün kırımında tütün kırdırmak için işçi tedariki çok müşküldür. Çünkü ovada günde en az 15 ip tütün kırıp dizebilen bir işçi yaka arazide sekiz ipi zor doldurur. Bu itibarle ova arazide tütün kırmayı üstün tutar. Bütün bu izahat ovaya kayan ziraatın sebeplerini göstermektedir. Fakat yarın tütünde vasıf aranmaya başlandığı zaman ovadan elde edilen tütünler ambarlarda çürümeye mahkûm kalacaktır. Buna meydan vermemek için hemen bir himaye proğramı ile işe el konmalıdır.

Biliyoruz. Harp icabları her şeyde olduğu gibi tütün piyasasında da bir anarşi yaratmıştır. Madenin tamamen yaka tarlalarını çevresi içine alan Çırakman'ın tütünüyle kirazlık gibi taban bir araziden elde edilen tütün ayni fiatla satıldıkça tütün ziraatı ovaya kaydırmaktan kurtaramıyacağız.

Kurtaramıyacağız. Çünki masrafı çok, verimi az olan yaka tarlanın hiç bir şeyi yoksa nefaseti vardır. Bu nefaset fiat biçiminde göz önünde tutulmadıkça ziraatın ovaya kaymasından doğan suçu ekicinin omuzlarına yüklememeliyiz. Bunun içindir ki bu vadide alınacak başlıca tedbir yukarıda söylediğimiz gibi bir himaye proğramı ile yaka ziraatını korumaktır.

İşte o zaman tütünlerimizde hasretini çektiğimiz kokuyu, müştakı bulunduğumuz nefaseti daima bulacak ve bununla övüneceğiz.

Yazılarıma son vermeden önce şurasını da hatırlatmak isterim ki bu son cihan harbı dolayısiyle dış memleketlerde istihsalat azalmış, istihlâk o nisbette çoğalmıştır. Halen vesika ile sigara satılan dış memleketlerde tütünlerimiz, nefaset bakımından değil, ihtiyaç hasıl olduğu için kolaylıkla satılmaktadır. Yarın, rakiplerimiz piyasadaki mevkilerini alınca bu bol satış, bu bol istek kar gibi eriyecek, nefis tütüne sahip olmıyanlar mallarını satamıyacaktır. Daha şimdiden İngilizler bile türk tütünü yetiştirmek hevesine düşmüşlerdir. Ovaya ziraatı kaydırmadıkça yalnız İngilizler değil bütün dünya milletleri bir araya gelse Türk tütününe rakip olamıyacaklardır.

Bu hakikatı şimdiden benimseyerek fazla kazanç elde edebilmek kaygusuyla ovaya inmekten sakınmalıyız. Bu, her şeyden ziyade tütüncülerimizin menfaatları iktizasındandır. Çünkü tütüncülüğümüzün inkişafı yalnız inhisarlar idaresinin almış ve almakta bulunduğu tedbirler ve bu uğurda harcettiği emek ve para ile tahakkuk edecek durumdan uzaklaşmıştır. El birliğiyle çalışmadıkça tütün ziraatımızı yaka ve yarım yakalarda kökleştirmedikçe çok yakın bir gelecekte tütüncüğümüz temelinden baltalanacak ve bu biricik ihraç mataımızın da kıymeti sıfıra inecektir.

MANİ KELİMESİ VE Samsun Manileri

Nuri Özbalkan

Mani, dört mısralık yedi heceli manzum tarz olup üçüncü mısrai serbest ve diğer üç mısrai da kendi aralarında birbirile kafiyelidir. Maniler türk içtimai hayatının bir şeklidir. Halk edebiyatı arasında rastlanan bu şekle mani ismi sonradan verilmiştir. Anadoluda oturan türkler mani, Azerî türkleri Bayatî, Kazanlar ve Kırgızlar Aytipa, Kogun, Öleng, Tatarlar Çink, Özbekler Aşule veya Koşuk ismini vermişlerdir. ‹Türk Edebiyatı hakkında araştırmalar S. 214—Fuat Köprülü'de› de bu isimlere rastlanır.

Mani kelimesi aslını Türkmen kelimesinden alır. Nasıl Anadolu'nun güneyinde yaşıyan Varsak Aşiretinin edebî tarzına Varsağî denmişse Türkmen edebiyatında da Türkmanî tarz denmiştir. Manilere anonim denirse de bu gün bu ismi kullanmamaktayız. Maniler yedi heceli olup bazen 3—4 ve bazen de sade 7 li olur.

Misaller :

Dere boyu saz olur
Gül açılır yaz olur
Ben yârime gül demem
Gülün ömrü az olur

Altınım alma beni
Dillere salma beni
Götür sarrafa göster
Kalp isem alma beni

Dereler buz bağladı
Avcılar iz bağladı
Beni bir gelin vurdu
Yaramı kız bağladı

Manileri bilhassa Kastamonu taraflarında kızlar, kadınlar ve gençler hıdırellezde kırlarda söylerler. Manileri bir torba içine doldurup herkesin şansına birer tane çekerler ve eğlenirler.

Manilere daha çok XII nci asırdanberi rastlanmaktadır. Daha evvel de kullanılmışsa da o kadar önemli bir yer

tutmazlar ve yalnız Dedekorkut kitabında rastlanır. Manilerin mısra sayısı çift olup adedi 14 mısraya kadar çıkar. Fakat esası gene dörtlüklktür.

Samsun Manileri :

1

Ey gemici gemici
Nerden aldın pirinci
Şu Samsun kızlarının
Herbiri birer inci

2

Ey Gülcemal Gülcemal
Dört tane direğin var
Aldın gittin yârimi
Ne hain yüreğin var

3

Samsun'un gazinosu
Çınlar orda kız sesi
O bir şarkı söylerse
Meftun eder herkesi

4

Telgrafın telleri
Pamuk gibi elleri
Beni baştan çıkaran
Bu Samsun'un dilberleri

5

Ut çalar keman çalar
Durmaz her zaman çalar
Şu Samsun'un kızları
Kalbleri yaman çalar

6

Samsun'un karşısı
Aydınlıktır çarşısı
Benim bir sevdiğim var
Jandarma yüzbaşısı.

7

Yılan inceden öter
Tütün Samsun'da biter
Yavaş sallan yosma kız
Cahilim aklım yiter.

8

Merdivenden insene
Kunduranı giysene
Sen Samsun dilberisin
Yanım sıra gelsene.

9

Samsunlu bir meleksin
Sevimli bir çiçeksin
Gel koynuma gir artık
Beni yok edeceksin.

10

İğnesi var iğnesi
Ceketin altın düğmesi
Şu Samsun kızlarının
Cilvesi var cilvesi.

11

Sahil yolu beyleri
Eritir çizmeleri
Yine aklıma geldi
Şu Samsun dilberleri.

12

Haydi gidek mantara
Kız saçını yan tara
Sen çok zayıflamışsın
Samsunda dura dura.

13

Naz eyler
Bülbül güle naz eyler
Benim dilber Samsun'da
O da bana naz eyler.

14

Bir vapura binde gel
Varın yoğun alda gel
Samsun'a inecəksen
Cebini doldurda gel.

15

Ne şanım var ne adım
Ne tuzum var ne tadım
Bir Samsun'lu yâr için
Yara gibi kanadım.

16

Ah o eller o eller
Neler bilirim neler
Senin değil benimdir
Samsun'lu dilberler.

HARP FELÂKETİ KARŞISINDA İNSAN DİMAĞI ve SİNİR SİSTEMİ

Dr. M. Vakur Sağmen
Samsun Adli Tabibi

Sosyal hadiselerin sinir sistemi üzerinde husule getirdiği tesirler her zaman bildiğimiz, gördüğümüz ve raslayıp tetkikikine fırsat bulabildiğimiz olaylardandır. Sinir sistemini günlerce aylarca ve hattâ senelerce tesiri altında bırakan hadisclerin dimağımızın ehramî hücreleri üzerinde intiba bırakmıyacağını ileri sürmek şüphesiz ki mühim blr hakikatı inkâr demek olacaktır. Herhangi bir hadise karşısında dimağımız ve dolayısıyle bütün sinir sistemimiz ihtizaz etmekte ve tesir altında kalmaktadır ki biz buna ruhî tesir demekteyiz. Tabiidir ki bu tesirin yer edip edememesi hadisenin şiddetile devamlı olup olmamasiyle ve o esnada şahsın bedenî ve ruhî durumiyle yakından alâkadardır. Samimî kederler, sukutu hayaller, açlık, sefalet, türlü mahrumiyetler müsait zemin üzerinde ruh hastalıklarının vücut bulmasında en mühim rolu oynarlar. Harplere muhtas bir cinnet yoktur. Yalnız harbin ve dolayısile felâketlerinin doğurduğu ekonomik, sosyal ve ulusal sonuçların ruh hastalıklarının artmasında çok müessir olduğu aşikârdır. Harp sahasında yanında bir obüs infilâkını bir tank taarruzunu veya bir hava hücumunu müteakiben ruhî bir sademe tesirile dili tutulanlar, eli çolak, beli kanbur, ayağı topal olup ta bilâhare yine ruhî tedavi ve telkin ile açılanlar ve iyileşenler çok görülmüştür. Keza uzun müddet cephede türlü mahrumiyet içerisinde yaşıyanlarda, talisizlikle esir düşüp te uzun müddet telörgülerde kalanlarda yanında bir çok eş, dost, çoluk, çocuk, ana, baba, kız, kardeş, dayı, hala, bildiklerin, vatandaşların sefaletine, felâketlerile ölümlerine şahit olanlarda keza ruhî hastalıklar ya derhal yahut ta bir müddet sonra baş göterir. Sair eza ve cefaya, açlık, susuzluk, soğuk, sıcak, yorgunluk, işkenceye maruz kalan kımselerde de ekseriya bir samat ile müterafık teşevvüşi aklî hecmelerine her zaman tesadüf olunmuştur.

Birinci dünya harbi ve onu takip eden senelerde ruh hastalıklarının fevkalâde arttığı tesbit edilmiştir. Batan bir zırhlıdan kurtarılabilen 110 bahriyeliden 98 nin bilâhare ruhî hastalıklara uğradıkları görülmüştür. Bilhassa harbin tevlid ettiği ekonomik ve sosyal gayri tabiilikler bir ruhî değişikliklere yol açmakta ve dolayısile harp yıllarında sefahate, içkiye, kumara ve kadına düşkünlük çok artmaktadır. Bu cihetler incelenecek olursa her yerde ve her zaman harp felâpetlerile ahlâk düşüklüğünün niçin adeta yarış derecesine at başı gitmekte bulunduğu anlaşılır. İçki sarfiyatının ve zührevî hastalıkların artışında, ihtikâr ve her türlü yolsuzlukların doğmasında harp

Samsun Lisesinde Antigone Trajedisi

Bu yıl şehrimiz, estetik ve eğitim işleri bakımından yepyeni ve zengin bir faaliyet devresi geçirmiştir. Şehir hayatında medenî ve cazip bir hava yaratmak için, bu çeşit faaliyetlere şiddetle ihtiyaç vardır. Halkevi salonu birkaç aydanberi konferanslar. okul müsamereleri, Sadi Tek ve bilhassa Atıf Kaptan'ın günlerce devam eden temsilleri ile dolup boşandı. Bunların hepsi halkımızın kalp ve dimağını besliyecek değerli mevzuları, ciddi, içten ve temiz bir niyetle yayınladılar.

Bugün dünyanın her yerinde büyük ülkülerin şuurlanması ve insan karakterinin yüceltilmesi, bilgi ve inançların pozitif bir ruhla gençliğe aşılaması işi konferanslarla ve bilhassa tiyatroların çok somut olan telkin kudreti sayesinde başarılmaktadır. Bu çeşit faaliyetlerden mahrum olan şehirlerde ahali, kahvehanelerden, meyhanelerden ve kumardan kurtulamaz. Dedikodu içinde kötümser, hayata ve cemiyete ilgisiz insanlar haline gelir. Şüphesizki, tiyatro gibi özel bir çalışmaya, paraya ve kabiliyetli insanlara ihtiyaç gösteren büyük bir kültür kurumunun, sürekli bir surette yaşatmak içinde bulunduğumuz şartlara nazaran çok güçtür. Bununla beraber gaye halkı ve gençliği terbiye etmek, büyük derin ve amelî hakikatleri en etkili bir şekilde aşılamak olduktan sonra, hiç bir şehir yoktur ki, bunun az çok kendi elemanlariyle başarmaya muvaffak olmasın.

Bunun çok mânalı bir misalini, Samsun lisesinin hazırladığı Antigone trajedisinin muvaffakiyetli temsilinden anlıyoruz. Antigone her sahnede ve her artist tarafından kolay kolay temsil edilebilecek basit bir eser değildir. Bin yıllar boyunca kudret ve gerçekliğinden hiç bir şey kaybetmemiş olan bu eseri lisemiz gençleri yorulmak bilmez bir azimle ve gıpta edilecek bir muvaffakiyetle temsil ettiler. Şehirlerimiz bu kadar ciddiyet ve başarı ile oynanmış bir eseri yıllardenberi görmediği gibi, bu kadar asil ve bedîî bir

---

felâket ve yoksuzluklarının ne büyük ruhî rolü olduğu açık bir hakikattır. Nefsi korumak gayesile anormal bir şekilde inkişaf eden had egoism, insanî ve içtimaî düşünce ve telekkilere gale be çalarak ortalığı bir vahşet ve şuursuzluk heyulası gibi kaplamaktadır. Dolayısiledir ki ruhî tedenni ve bunun neticesi olarak ta ruhî hastalıklar te - nevvü etmekte ve çoğalmaktadır.

İkinci dünya harbininin bütün felâket rekorlarını kıran ve kırmakta olan fecaati karşısında bunun tevlid ettiği ve edeceği ruhî arızaların yakından tetkikine imkân verebilecek bir çok vakaların ve istatistiklerin mütaleası bize bir çok yeni ve fenni malumatı tıbbiye verebilecektir.

Yegâne temennimiz sulhun bir an evvel insanlığı huzura kavuşturmasıdır. Bu harp ve felâket yıllarında bizi felâketlerden koruyan büyüklerimizi ne kadar minnet ve şükranla yad etsek yeridir.

heyecan da tatmış değildir.

Zafer sinemasını, iki gece üst üs - tüne dolduran seçkin bir halk kitlesi, temiz ve resmî kıyafetleri ile avrupaî bir disiplin ve sükûnla, numaralanmış olan yerlerini işgal ettiler. Teşrifat işi ancak bu kadar sükûnla başarılabilirdi. Evvelâ lisenin çalışkan, müteşebbis ve olgun müdürü Ruhi Turfan, Sofokles'in hayat ve eseri hakkında veciz bir nutuk söyledikten sonra, Vagnerin tanrısal ve korkunç eseri ile trajedi başladi Pek te geniş olmıyan bir sahnede mütevazi ve fakat mükemmel bir dekor içinde ışığın zengin ve musikinin azamet ve esrarla dolu manzaraları arasında genç artistler, ödevlerini başarmaya koyuldular. Vecit ve heyecan içinde, iki saat süren bu temsil, binbir bilgi ve hayat felsefesi ile düşünce ve inançları ve insanlığın en yüksek ülkülerini olaylarla çarpıştıran şahane ve ulvî bir dramı canlandırdı.

İkibinbeşyüz yıl önce yaşayan hür ve büyük bir ruhun, istibdada ve diktatörlüğe isyanını, salâhiyet ve kudretini kullanmaktan âciz millet meclislerinin riyakâr sefaletini, aşka ve fazilete insana ve kanuna saygıyı anlatan eserini burada hulâsa edecek değiliz.

Fakat bu işe emek sarfedenlerden bahsetmemek büyük bir haksızlık olur. Rejisörlük ödevini konservatuvarın eski öğrencilerinden İsmet Ay üzerine almıştı. Bu anlayışlı ve duygulu gencin ve koroyu hazırlamakta lise musiki öğretmeni Fikret İnsel'in yorulmak bilmiyen titiz çalışmalarını saygı ile anmak lâzımdır. Gerek dekor ve gerek kostümler tamamen öğrencilerin kendi eserleriydi ve mükemmeldi.

Duygu ve düşüncelerin tekmil asaletini, kabiliyetli, zeki ve genç ruhundan gerçek bir anlayışla aksettiren Güner Pekuz, Antigone rolünü bütün fecaat, dehşet ve isyanı ile yaşattı. Ismene rolüne çıkan Nilüfer Kobakoğlu merhamet ve şefkatın, tereddüt ve sevginin poz, jest, mimik, ve sesini büyük bir maharetle ifade etti. Kâmile İşiner Kıraliçenin vakur ve muztarip yesini simasının ve sesinin hazin kudreti ile canlandırdı. Ve bilhassa Numan Birkiye müstebit ve mağrur kıral rolünde, eserin sonuna kadar korkunç bir şahsiyetin yükseliş ve alçalışını, yenmenin ve yenilmenin, inadın ve nedametin teselli kabul etmez buhran ve istırabını temsilde büyük bir başarı gösterdi. Rifat Özçelik, kâhin rolünü, sanki bu iş için yaratılmış olan efsanevî bir şahsiyet sükûn ve teessürü ile temsil etti. koro mensupları ile muhafız ve haberciler de kendilerine düşen ödevi hissederek ve eserin ruhunu anlıyarak ifâda ciddî bir kabiliyet gösterdiler.

Vilâyetin, Ordunun, Belediye ve Halkevinin sunduğu çelenklerle sona eren bu trajedinin hatırası unutulmıya cak kadar derin olmuştur. Halkımıza bir okul temsili olmaktan çıkarak, yüksek bir san'at hayatı yaşatmış olan Samsun Lisesinin yönetim ve öğretim heyetine ve aziz gençlerine teşekkür ederken bu işin başarılmasında yüksek himaye ve yardımlarını esirgemeyen sayın Valimize ve Belediye Başkanımıza da minnettarlığımızı arzetmek bir vecibedir.

25 Mayıs ve Havza

Marıncalı
Fuad PINARDAĞ
23 Nisan İlkokul öğretmeni

(Arkadaşlar: Ben 1919 yılının Mayısında Samsuna çıktığım gün, elimde maddî hiç bir kuvvet yoktu. Yalnız büyük Türk milletinin asaletinden doğan ve benim vicdanımı dolduran yüksek ve mânevî bir kuvvet vardı. İşte ben bu ulusal kuvvete, bu Türk milletine güvenerek işe başladım.) diyen Atatürk, başladığı ihtilâl ve İstiklâl savaşının madde ve mânasını şu hak ve hakikat dolu sözleriyle tamamlıyor :

Havzalılar : sizinle en elemli ve yeisli günlerde tanıştım. Aranızda günlerce kaldım. Bana mazinin hatıratını hatırlatan şu daire içinde (Havza Belediyesi—Atatürk odası) kıymettar mesai ve muavenetinizden pek müstefit oldum. Eğer Havzalılar o samimî ve metin hüsnü kabulelri olmasa ve eğer Havzanın nâfi ve şifalı kaplıcaları ahvali sıhhiyem üzerinde müsbet bir tesir bırakmasaydı emin olunuz ki inkılâp için çalışamıyacaktım. Bundan dolayıdır ki Havzaya ve Havzalılara çok borçluyum. Kalbî rabıtamı ebediyyen saklıyacak ve sizi hiç unutmıyacağım.

Muhterem Havzalılar : İlk cür'eti, ilk cesareti gösteren, ilk teşkilâtı yapan sizlersiniz. **İnkılâp ve Cumhuriyet tarihinde kahraman Havzanın ve Havzalıların büyük bir yeri vardır.**

Avrupanın felsefe kitaplarında (Panteism) mezhebi vardır ki buna Spinoza yeni bir şekil vermiştir. Vücudiye mezhebidir. Bizim Vahdeti vücut nazariyesinden farklıdır. (Bu yolda en kestirme sözü İsmail Hakkı İzmirli üstadımız söylemiştir.) Aristo tarafından ileri sürülmüş faraziye olup Kant, Malbranş, Kamil Flamuryon tarafından ilerletilmiş ve genişletilmiştir.

Türklüğün bir olan kuvveti, türlü türlü zafer tecellileriyle kendini Amasyada, Erzurumda, Sivasta, Ankarada, İnönünde, Sakaryada, Dumlupınarda, göstermiştir. İlk ve ana tecelli günü : 25 Mayıs Havzadır.

Nasîrettin Tusînun yazdığı zeyci İlhanî'de Nevruzdan sonra üçüncü oğlak ayının yani mayıs ayının bereketli ve feyizli olduğunu kaydeder. Mayıs ayının Havzaca özel ve genel hususiyetleri vardır. Eskiden haftalarca süren pehlivan güreşleri yapılır, uzak yerlerden gelen ve gidenler pek çok olurdu.

25 Mayıs 1919 yılından bugüne kadar 26 yıl geçti. O tarihte söylenen sözlerin, çizilen programların feyizli bir devamı olarak bugünün bütün ve üstün varlığına eren ve erişen Türkiye Türkleri, dünya milletleri önünde ve ölçüsünde 25 Mayısile ve onun Havzasiyle öğünerek yaşa 25 Mayıs diye bir ağızdan haykırmalıdır.

Takvimlerde 25 mayıs günü gösterilmelidir. C. H. P. ve Halkevleri tüzük ve yasalarında 25 Mayıs yazılmalıdır. Radyo ve Geçmişte bugünde 25 Mayıs

söylenmelidir. Günlük gazetelerde, dergilerde belirtilmelidir, İnkılâp kürsülerinde ve müzelerinde 25 Mayıs şerefli değerde yer verilmelidir. Okul müfredat programlarına 25 Mayıs ünitesi konulmalıdır...

Türk inkılâp ve ihtilâl tarihinin başlangıcı nedir ? diye bir soru sorulsa hiç şüphesiz karşılığı şudur : 25 Mayıs Havza.

Denilebilir ki ya 19 Mayıs... Evet 19 Mayıs büyük bir günümüzdür. Millî tarihimizin gözbebeğidir, kalbi Ankara olduğu gibi.

Fakat Havza, Millî tarihimizin özü hayatı... ruhudur. 25 mayıs tarihi, Türkün ve Türklüğün tarihi kadar yüce ve engin bir tarihtir.

Türkün Ergenekon efsanesini Atatürk Havzamızda tecelli ettirmiştir.

(Biz çoğuz, yiğitiz. Buradan çıkarız, öz yurda gideriz. Bizi dost bilen karşılıyanlarla dost oluruz. Düşmanlık gösterenleri ezeriz.) diyen tarihî ses 25 Mayıs Havzasından yükseldi. Ve onun için Havza isminin değişmesi gerekirse adına ERGENEKON denilmelidir.

İşte 25 Mayısın sesi :

(Bugün sureti kat'iye ve mevsukada muttali olduğumuz kara haberlere göre sevgili İzmirimizi işgal eden düşmanlar dindaş ve milliyettaşlarımızın ırzını hetk, emvalini yağma, müessesatı tahrip, 70—80 lik ihtiyarlara kadar umumî bir imha icra etmişlerdir.

Beşeriyetin yüzünü kızartacak, âlemi islâmı haşre kadar ağlatacak olan şu hadise-i facia karşısında artık ne sabrü tahammülümüz, ne de ümidi reha ve bekamız kalmıştır.

Meydanda ırz ve namusu yırtılmış, serveti ve saadeti parçalanmış, dini ve milliyeti tahkir olmuş, aklı ve şuuru kaybedilmiş binlerce masum dindaş ve milliyettaşlarımız al kanlar içinde dururken yine feryat ve istimdadımıza makes bulamıyacaksak şu vahşeti kanımızla izale etmek ıstırarında bulunuyoruz.

Gözlerini setr eden ridayi vahşetle ecnebilere, konsoloshanelere kadar saldıran bu akur milletin senelerden bilhassa Balkan harbinden beri unutmak istediğimiz harekâtı itisafkâranesi tesirile değil İzmirimizi işgal cür'etine siyasî hayatına bile razı değiliz. Hudanekerde, böyle bir mecburiyeti elime karşısında bulundurulmaklığımız mevcudiyetimizi ifnaya bir vesile-i şedide teşkil, ve umuru âlemi tanzimle iştigal edenlerin mümessilleri gözü önünde cereyan eden şu fecayi ve cinayet temini sükûneti değil, teşdidi adavet ve intikamı takrib edecektir.

Düne kadar kendilerinden büyük ümidi adaletler beslediğimiz hükümatı itilâfiyenin şu fecayi, karşısında aldıkları vaz'ı lâkaydî yavaş yavaş bütün ümidlerimizin izalesine bais oluyor. Müsliman olmaktan başka hiç bir kabahati olmıyan biz Türklerin Hürriyeti akvam prensiplerinden müstefid edileceğimizi ciddî bir safiyetle telâkki ettiğimize rağmen şimdi tamamiyle yanıldığımızı anlıyoruz.

Hülâsa : İzmirimizin tahliyesiyle yapılan haksızlığın derhal tamir edildiğini eli böğründe intizar eden biz Anadolu müslimanlarına tebşir edecek rehâkâr kuvvetlerin bu hususu temin buyurmalarını sabırsızlıkla rica eder ve bu cihet temin edilinciye kadar iş ve gücümüzle iştigaldan kendimizi men'ettiğimizi arzeyleriz.)

Sadırazama : suretleri İngiltere, Fransa, Amerika, İtalya mümessili siyasîliklerine, matbuatı umumiye müdüriyetine,

İzmirde :

İngiltere, Fransa, Amerika, İtalya

mümessilliklerine telgrafla yazılmıştır.

1919 yılının Mayısında vaki olan acıklı bir hatırayı yukarıya yazarken 1945 yılının mayısının yine bir Cuma günkü toplantısında Avrupada savaşın sona ermesi dolayısiyle Bolu milletvekili korgeneral Abdullah Alpdoğanın Büyük Millet Meclisine sunduğu ve 120 milletvekilinin iltihak ettiği önergeyi aynen yazmaktan gendimi alamıyorum:

11/Mayıs/1945

Türkiye Büyük Millet Meclisi yüksek Başkanlığına :

Yurdumuzun yüksek idaresi üzerinde görüşülürken, düşüncelerimiz, tabiî olarak en yüksek komuta mevkiine şeref veren yüce Cumhurbaşkanımıza müteveccih bulunmaktadır.

Tarihin en buhranlı bir devresinde siyasetimizin isabetli bir görüşle idare edildiğini müşahede ve tesbit etmemiz münasebetile, en çok ve en iyi çalışmanın bizlere ve bütün yurttaşlarımıza iyi örneği veren, iyi gören, doğru yolu gösteren, sevdiğimiz ve saydığımız en büyüğümüze, devletimizin başı .İSMET İNÖNÜ'YE, Türkiye Büyük Millet Meclisinin ve şükranlarının ve bütün kalbimizle duyduğumuz, anlayış ve inanışımızla sağladığımız bağlılığımızın yüksek başkanlıkça seçilecek 20 millet vekili ağzından arzedilmesini teklif ediyoruz.

Bu önerge, hiç şüphesiz türk milletinin Millî Şeflerine, Yüce Başbuğlarına borçlu bulunduğu şükranın, tam birliğin remzi ve 25 MAYISIN ifadesidir.

O, Millî Şef ki bir akşam yemeğinde bizzat İnönü bulunduğu halde, Ebedî Şef Atatürk: „Eğer bir nebze istirahat imkânı bulabilirsek münhasıran İsmet İnönü'nün iş başında bulunduğuna emin olmamızdır." diye yerinde ve değerinde bir takdir göstermişler. Aziz Millî Şefimiz, Şefinin bu iltifatına ayağa kalkarak teşekkür etmiştir.

Atatürk, her işi ve her şeyi çok iyi bildiği gibi hayrülhalefini de bilmiş ve bulmuştur. Biz bu yolu ve bu yolları çok iyi bildiğimiz için şeflerimizden başkasını asla tanımıyoruz. Onlarda biz kendimizi bulduk ve kendimizi bildik.

Tarih tekerrürden ibarettir diye bir faraziye vardır. 4525 yıl önce gene bir mütareke yılları gibi bir dağılma ve perişanlık olmuştu. Oğuzhan, Derikutuğ kutsal toplanma yaptı, türk ili kurtuldu.

Milâddan 200 yıl önce gene bir dağınıklık oldu. O vakitte METE bir kurultay yaptı, türk ili kurtuldu. Milleti diriltici anlamına gelen İlterskutluğ, gene bir dağınıklık üzerine dağa çekildi, milleti kurtardı, türk ili kurtuldu. Bunun oğlu KÜLTEGİN zamanında türk milleti çok ilerledi. Kültegin zamanında dikilen bir abideye şu yazı yazıldı : (Azalan millet çoğaldı. Bakımsız millet sefaletten kurtuldu.)

Türk tarihi böyle misallerle doludur. Türk daima böyle yaşamıştır. Osmanlı devleti artık çürümüş ve çökmüştü. Bunun yerine yeni ve köklü bir devlet kurmak gerekmişti:

Hayatta daima en büyük millî ideal olarak millî hakimiyeti tahakkuk ettiren CUMHURİYET HALK PARTİSİNİ Atatürk, 25 MAYIS HAVZASINDA kurarak fikrinde tasarladığı büyük işine başladı ve uzun yoluna yürüdü...

19 MAYIS ve 25 MAYIS birbirinden ayrılmaz bir bütündür. Her tarihten üstündür. 19 MAYIS SPOR ve GENÇLİK bayramıdır. 25 MAYIS TÜRK DELİKANLISININ BAYRAM GÜNÜDÜR.

Kelime yönünden hiç bir dilde özlü karşılığı olmıyan DELİKANLI sözü de özü gibi ençok ve gayet tabiî olarak türke yakışır.

Türk delikanlısı! 25 MAYIS senin gözünde ışıldıyan, özünde parlıyan bir gündür.

Vasiyetname (Tutsu)

Şefik Alışık

Trabzon mektupçusu iken (Nümunei Hikmet) eserini neşreden 1336=1920 de Büyükçekmecede mütekait iken ölmüş Giritli Ali Raşit efendinin eserinden bu günkü duru dilimize çevrilmiş bir yazı :

Gözbebeğim oğlum Hasan..

Sen benim yerimi tutacak, onurumu koruyacak hayırlı oğlumsun. Sana dediklerimi can kulağıyle dinle ona göre işini tut ki, bu sözler senin iyiliğini dileyen babanın öğüdüdür.

Dünya : arada bir seni arar gibi yapmacık, aldatıcı koltuklamalar gösterir. Sen onun gönül aldatıcı koltuklamalarına aldanma. Arada bir de senden kaçar gibi yüz çevirip döner, dolaşır, uzaklaşır ona da kulak asma, dünya : binlerce kişiye göz kırpmış bir kadın gibidir. Kimseye yar olmaz. Kavuşması evedici aceleci adamın sarmaşması gibi telaşlıcadır. Ayrılması da bitkin, bıkkın ve tiksinen adamın ayrılışı gibi gönül kırgınlığıyladır. Hayrı az, dirliği kısadır. Yüceltmesi aldatış, alçaltması da acıklanışdır. Çağın geçmeden, gücün elden yetmeden aldanış perdesi açılmadan vaktinin olmasını, fırsat elinde olduğunu bil de son günlerin için azık topla. Kişi sağlığında öte dünyası için ne yapar, ne eder, ne verirse onun üretimini alır. Bu dünya öbür dünyanın ekim yeridir. Tabiî ne ekilirse o biçilir. Ölümlü dünyanın aldatması çok bir kararda kaldığı yoktur. Bir yanını yaparsa öbür yanını bozar, birini sevindirirse öbürünü yerindirir. Ötedenberi türesi, gidişi hali budur. Bunun için dünyaya bel bağlamak, sonunda gönül dağlamaktır. Dünyada uzun çağlar yaşama yolu ve kolayı yoktur. Ona bel bağlamak, kapılmak yoldan sapmaktır.

Oğlum : halkın gönlünü okşayıcı ol. İşinden, sözünden kimsenin gönlü incinmesin. Gerekmez dünya işi için çekişip, uğraşmaktan, gönül kırmaktan çekin. Gerekmedikçe bir şeyin ardına düşme, onurlu yüksek gönüllü ol.

Oğlum : sen evrensel durumumuzun bilgini, yüzyılın biricik bayısın bu şerefini güzel koru, ömrünü boşa geçirme. Malını da faydasız yere harcama ki dünyadan iyi bir işsiz çıkıp ta tanrının karşısına istemeğe, dilemeğe yüzün olmıyarak varmış olmıyasın. Güzel sözlerini yararlı işinle de birleştirki : bunların verimi çoğalsın, iyiliklerin yararlılarını özünde toplamış olasın. Bir de yapmıyacağın, yapamıyacağın bir işi adama, her kötülüğün başı yurttaşlarına faydası dokunmıyan para yığmak, halkı sağmal koyun gibi soymktır. Bu iki kötü huy duru gönlüne yol bulmasın ki yüreğinde tanrı korkusu bulunanlardan olasın.

Oğlum : İyi düşün, sakınlı ihtiyatlı olun ki gönlünün kötü dilekleri varlığının sağlığının zorlu gücü seni aldat-

Devamı kapakta

Vezirköprü Tarihçesi

V

Fuat Pınardağ
23 Nisan İlkokul Öğretmeni

Köy kanununa tabi olan köylerin nüfus ve ev sayısını gösterir cetvel :

Köyün adı	Nüfusu Kadın	erkek	Yekûn	Hane
Adatepe	327	295	622	102
Ağcaalan	113	92	205	108
Ağviran	223	223	445	89
Alan	220	185	405	66
Alanşehir	299	237	332	108
Aşağınarlık	346	317	662	132
Avdan	136	120	256	39
Aydoğdu	117	114	231	41
Alancık	70	69	139	19
Bakla	207	184	391	102
Bayram	230	202	432	64
Boruk	217	165	382	68
Büyükkale	79	99	178	28
Boğa	181	157	338	43
Cebeli	92	72	164	20
Çakal	269	234	503	88
Çal	109	121	230	31
Çalman	103	80	183	121
Çokalan	196	150	346	32
Çekmeden	105	84	189	30
Çertek	124	255	379	48
Ç. Karabürk	68	81	149	52
Çomu	93	79	172	27
Dereköy	112	104	216	33
Doyra	132	138	280	50
Devealan	160	145	306	64
Elaldı	234	230	464	75
Elemi	270	239	509	76
Esen	239	204	442	82
Furundar	160	148	317	78
Geriz	224	230	454	74
Girlan	252	193	445	78
Göl	354	353	707	193
Gölgöney	87	82	169	20
Göllüalan	142	112	254	45
Gömlekhisar	150	146	296	17
Gölalan	430	295	625	104
Güder	113	96	209	28
Habibfaki	253	230	483	97
Halilbaba	93	92	185	27
İncesu	260	260	520	68
İnkaya	104	103	207	40
Kapaklı	133	91	224	40
Karaköy	260	243	503	93
Kadıçayırı	97	68	175	38
Kabalı	395	377	772	125
Kaplancık	113	100	233	48
Kılınçgüney	92	95	187	33
Karkucak	281	196	477	82
Kırma	103	83	186	42
Kızılcaviran	100	126	226	44
Kovalı	90	77	167	25
Kuruçay	160	369	520	112
Kuşçular	124	129	153	24
Kuyma	105	99	204	40
Kuyumca	94	98	192	21
Meşeli	255	244	499	86
Oruç	97	99	196	38
Ovacık	175	162	337	66
Oymaağaç	352	265	517	90
Öğürlü	347	302	649	106

Köyün adı	Nüfusu Kadın	Erkek	Yekûn	Hane
Paşa	171	130	301	54
Safisaray	89	80	169	48
Samukalan	165	163	328	60
Sırbaşmak	165	137	302	50
Soruk	530	436	966	192
Tamalı	185	196	386	58
Tahtaköprü	213	211	224	63
Türkmen	289	284	573	98
Taşlıyük	149	130	289	50
Varadoy	120	109	229	80
Yağcı	154	146	300	49
Yağınözü	196	231	428	114
Yukarınarlı	178	233	411	92
Yurtdağı	127	80	207	36
U. yekûn	13632	12690	26328	4727

Köy kannnuna tabi olmıyan köylerin nüfus ve ev adetlerini gösterir cetvel :

Köyün adı	Nüfusu Kadın	Erkek	Yekûn	Hane
Ağcayazı	22	22	44	22
Ahmet baba	80	89	169	21
Alanbaşı	61	50	111	15
Aydınlı	77	83	160	21
Ayvalı	64	61	125	21
Başalan	89	76	165	21
Başvaki	88	59	147	20
Bektaş	23	31	54	11
Burhaniye	35	34	69	9
Çersiyen	45	54	99	18
Tanabaş	73	61	134	23
Elebeyi	60	63	123	17
Elmalı	54	51	105	18
Hacılı	54	47	101	16
Halhavalı	76	76	152	30
Hayranlı	77	64	141	25
İsakyeri	16	17	33	10
Kavras	76	72	148	22
Kıratbükü	33	39	72	18
Karapınar	58	65	123	22
Kargı	44	57	101	18
Karacaviran	60	59	119	17
Kuyaş	81	70	151	21
Küçükkale	52	42	94	13
Kületek	52	54	106	23
Köpek	87	83	170	20
Köprübaşı	58	65	123	30
Karaduruk	69	71	140	34
Kızılcakoru	80	75	155	22
Mahmatlı	83	71	154	39
Mehreboluz	91	60	161	24
Melekli	44	29	70	24
Merkeppınar	80	63	142	25
Sarıalev	31	37	69	12
Semer	91	79	170	24
Teberrük	51	60	111	15
Tekkekıran	72	57	129	29
Virancık	91	68	148	23
Yarbaşı	47	37	84	10
Yürükçal	59	78	137	24
U. yekû	2474	2339	4813	839

Vezirköprü kazası Mezrea Nahiyesine bağlı köyler

Mezrea	327	281	608	125
Çorakdere	365	325	690	143
Çaltu	179	167	246	53
Bacıçayı	716	806	1522	160
Erduası	114	85	209	51
Karanar	147	127	274	59
Kıranalan	347	285	632	119
Kızılkise	262	249	531	97
Kocakale	198	159	347	28
Kumral	184	124	308	48
Saraycık	153	126	279	29
Sarıalan	334	258	592	97
Susuz	377	370	747	146
U. yekûn	17375	16068	33443	5908

Vezirköprü kazası köylerinin 3 senelik vasati bütçe yekûnu 38468 liradır.

Halkevi Haberleri

Yurtta Halkevlerinin açılışının 13 üncü yıl dönümü münasebetile 25 şubat 945 günü evimiz salonunda bir toplantı yapılarak bugün kutlanmıştır.

İstiklâl marşını müteakip radyoda dinlenen Başbakanın veciz nutkundan sonra Halkevi Başkanı Emin Hekimgil Evimizin bir senelik çalışmalarını anlatmış ve gelecek yıl için esas tutulacak faaliyetlerden bahsetmiştir. Bundan sonra Halkevi arkadaşları tarafından şiirler okunmuş ve evimiz ar kolunun hazırladığı konser verilmiş ve yine evimizin temsil kolu üyeleri tarafından hazırlanan Zornigâh ile yaşıyan ölü piyesleri başarı ile temsil edilmiştir.

28 ve 31 mart geceleri Samsun lisesi, filozofi öğretmeni Cemil Sena Ongun tarafından Terbiye ve Muaşeret adlı çok istifadeli bir konferans verilmiş ve kalabalık bir dinleyici topluluğu tarafından dinlenmiştir.

29 ve 30 Mart geceleri Temsil kolu üyeleri tarafından hazırlanan Çapanoğlu piyesi temsil edilmiştir.

1 Nisan 945 şünü saat 15 te İkinci İnönü zafeferinin yıldönümü kutlandı. Yapılan törende kurmay önyüzbaşı Cemal Akbay bu savaş hakkında askerî görüşlerini, Halkevi başkanı Emin Hekimgil de Birinci İnönü savaşı ile İkinci İnönü savaşı arasındaki siyasî olayları belirtmişlerdir. Bundan sonra millî şiirler okunmuş ve askerî bando tarafından çalınan marşlar dinlenmiştir.

7 Nisan 1945 cumartesi gecesi Halkevi Sosyal yardım kolu tarafından kol yararına verilen baloda dâvetliler iyi bir gece geçirmişlerdir.

9 Nisan pazartesi günü evimiz temsil kolu üyelerinden Nüzhet Ulusuy, Büyük sanatkâr mimar Sinanın ölümünün yıl dönümü münasebetiyle mikrofonda konuşmuştur.

12 Nisan Salı gecesi Tokatlı Aşık Veli tarafından evimiz salonunda verilen Halk türküleri konseri kalabalık bir halk kitlesi tarafından neş'e ile dinlenmiştir.

19 Nisan 945 perşembe günü evimiz salonunda lise Almanca öğretmeni Nebahattin Kırmacı tarafından (Niçin Okuyoruz) adlı istifadeli bir konferans verilmiştir.

21, 22, 23 Nisan 945 geceleri evimiz temsil kolu üyeleri tarafından hazırlanan Okumuş adam ve Yağ kandili piyesi başarı ile temsil edilmiş ve kalabalık bir halk kitlesi tarafından seyredilmiştir.

23 Nisan günü çocuk hastalıkları mutahassısı Dr. Kenan Aker evimiz mikrofonunda (Çocuk bayramı ve çocuk bakımı adlı konuşmasını okumuş ve şehrin muhtelif yerlerindeki hoparlörler vasıtasıyle halka duyurulmuştur. Ayni gün evimiz Arkolu üyelerinden Osman Ekenel Millî saz ve türküler adlı konserini evimiz mikrofonunda hoparlör vasıtasiyla halka dinletmiştir.

24 Nisan günü evimiz salonunda köy muhtarlarıyle sıtma savaşı hakkında bir konuşma yapılmıştır.

10 Mayıs 945 perşembe gecesi evimiz temsil kolu üye arkadaşlarından Ziya Akkaş, Naci Güneş, Hayri Altınbilek, Hüseyin Öndersev, Necat Buhara ve Şükrü Altınbilek, tarafından hazırlanan Millî saz ve türküler adlı çok beğenilen başarılı bir konser verilmiştir.

13 Mayıs pazar gecesi evimiz arkolu tarafından hazırlan konser, kol başkanı Dr. Sırrı Reşit Sorgunun kısa bir konuşmasından sonra Fikret İnselin idaresinde başarı ile verilmiştir. Garp müziğinin en güzel yedi parçasını yirmi amatörden mürekkep orkestramız başarı ile çalmıştır.

15 Mayı gecesi Lise öğrencilerinin hazırladığı Molyerin (Les prècieuse) adlı komedisi Fransızca olarak bu dili bilenlere başarı ile temsil edilmiş ve bundan sonra gene öğrenciler tarafından millî kıyafetle millî oyunlar oynanmıştır. Davetli yabancılar Fransızca oynanan bu piyesi çok takdir etmiştir. Gençlerimizin oynadığı Sivas, Çorum ve Artvin halayları de pek beğenilmiştir.

Sosyal Yardım kolu :

30 Okul çocuğuna ayakkabı almış halkevine müracaat eden fakir hastaların reçetesini yaptırmış, üç yurddaşa yol parası vermiş ve on yoksula para yardımı yapmıştır.

Kütüphane kolu :

Halkevine gelen kitap, dergi ve yayınlar her gün ve gece üyelerimizin istifadesine sunulmuştur.

Halk dershanesi ve kurslar komitesi :

İngilizce ve Almanca kursları fasılasız çalışmıştır. İngilizce bilenlere, az bilenlere, başlıyanlara mahsus olan kurslar Emin Hekimgil idaresinde devam etmiş ve kurslara bu devrede 75 öğrenci gelmiştir.

Almanca kurslara Nebahettin Kırmacının idaresinde olarak iki kurs halinde çalışmıştır.

Yaz devresinde kursların sayısı ve ders saatları daha artırılacaktır.

Köy gezileri için hazırlık yapılmış ve bilhassa kooperatif için köylüye lüzumlu bilgiyi vermek, sıtma savaşında faydalı olmak için programlar hazırlanmıştır.

Spor Kolu :

Komite seçimini yeniden yaparak güreş ve boks kursları açacaktır.

Neşriyat Müdürü ve İmtiyaz sahibi : ***Emin Hekimgil***
Vilâyet Matbaası — Samsun

TÜRK TARİH KURUMU KÜTÜPHANESİ

Vasiyetname

(Baştarafı 37 inci sahifede)

masın dünyada her şey ödünçtür, ödünç verilen sey ise geri alınır. Her şey ölezdir. Tabiî biter, tükenir. Adem oğlunda ise yalnız kazanmış olduğu iyiliği kötülüğü kalır. Dünya ağırlık basan bir düş gibidir ki bu düşü gören yürek üzüntüsüne, gönül sıkıntısına tutulur onun acılarıyle duygulanır, esenliği bozulur. Görünüşde bal gibi tatlı görünürse de içinde öldürücü ağusu vardır. Zevki ve eğlentisi varsa da kaygu ve sıkıntı ile doludur.

Sözün kısası : Dünya verdiklerini alır, geriye sıkıntıları kalır. Boyun eğer yumuşaklık gösterirse de bunda bile bin türlü aldatış gizler, bu görünüşteki süslü durumuna da aldanma sonunda kaygılanır, yerinirsin.

Oğlum : bu dediklerim, hayrını dilen babanın öğüdüdür. Aklında yer etsin ki baylığın, şerefin bir kat daha yücelsin.

30 Kuruş